

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANALÝZA FUNKCÍ FRANCOUZSKÝCH ČASŮ
(PLUS-QUE-PARFAIT, PASSÉ ANTÉRIEUR, FUTUR ANTÉRIEUR)
– SROVNÁNÍ S ČEŠTINOU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Kristýna Mezerová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 6. 5. 2016

.....

Tímto bych ráda poděkovala doc. PhDr. O. Peškovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, který po celou dobu ochotně odpovídal na všechny mé dotazy a věnoval mi svůj čas.

Dále bych také chtěla poděkovat mým přátelům a rodině, zejména pak mojí mamince, jejíž trpělivost je nekonečná.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá porovnáním francouzského a českého slovesného systému zejména v oblasti vyjádření předčasnosti.

Teoretická část se skládá ze tří kapitol, ve kterých je nejdříve popsán francouzský a následně český slovesný systém s důrazem na gramatické kategorie času, vidu a způsobu, ve kterých se jazyky nejvíce odlišují. Zároveň jsou zde detailně představeny časy vyjadřující předčasnost: plus-que-parfait, passé antérieur a futur antérieur. Protože v češtině tyto časy neexistují, jsou pak v poslední kapitole této části představeny prostředky, které by mohly sloužit jako jejich české ekvivalenty.

Tyto teorie jsou nakonec zkoumány v rámci korpusové analýzy v systému Intercorp, jejímž cílem je jejich potvrzení či naopak vyvrácení.

Klíčová slova

Francouzské slovesné časy

Předčasnost

Aspekt

Korpusová analýza

Intercorp

Annotation

This Bachelor thesis compares the verb systems of French and Czech language, particularly their ways to express anteriority.

The theoretical part is divided into three sections. At first, it presents the French verb system especially grammatical categories of tense, mood and aspect which are the most different from the Czech language. This part includes also a description of three tenses: plus-que-parfait, passé antérieur and futur antérieur, which are used to express anteriority. The second section of the theoretical part describes the Czech verb system and the last one introduces hypothetical ways of traduction of the anterior tenses which don't exist in Czech.

These theories are finally confirmed or disapproved in the second part of thesis, which is based on the analysis of the anterior tenses in the parallel corpus Intercorp.

Key words

French verb system

Anteriority

Aspect

Corpus analysis

Intercorp

Obsah

Úvod.....	7
1. Systém francouzských slovesných časů v indikativu	9
1.1. Gramatické kategorie francouzských sloves	9
1.1.1. Čas	9
1.1.2. Vid (aspekt).....	10
1.1.3. Způsob	13
1.2. Indikativ	14
1.2.1. Jednoduché formy indikativu.....	15
1.2.2. Složené formy indikativu.....	15
1.3. Plus-que-parfait	16
1.4. Passé antérieur.....	18
1.5. Futur antérieur.....	18
2. Slovesný systém v českém jazyce	20
2.1. Slovesné časy v českém jazyce	20
2.2. Vid (aspekt) a způsoby slovesného děje	21
2.3. Způsob.....	23
3. Možné postupy překladu relativních slovesných časů.....	24
3.1. Aspekt v překladu relativních časů minulých	24
3.2. Další prostředky pro překlad relativních časů minulých.....	26
3.2.1. Časové indikátory	26
3.2.2. Přechodník minulý	26
3.2.3. Minulý kondicionál.....	27
3.3. Postup překladu futur antérieur.....	27
4. Korpusová analýza v paralelním korpusu Intercorp	28
4.1. Korpusová analýza relativního času plus-que-parfait	34
4.2. Korpusová analýza relativního času passé antérieur.....	46
4.3. Korpusová analýza relativního času futur antérieur.....	56
Závěr	65
Résumé.....	68
Bibliografie	71
Příloha.....	73

Úvod

Francouzský a český jazyk jsou dva odlišné systémy, z nichž má každý jiný původ, jiný vývoj a tedy i jiné vlastnosti. Při jejich zkoumání proto narazíme na mnoho rozdílů. Tato práce má za úkol zanalyzovat rozdíly pouze v rámci jedné z mnoha oblastí, kterými se lingvistika může zabývat, a tou jsou slovesné časy, konkrétně časy sloužící pro vyjádření předčasnosti dějů. Tyto časy jsou ve francouzštině stále užívané, v českém jazyce je dnes ale nenajdeme. Neexistují zde tedy ekvivalenty mající stejné gramatické i sémantické charakteristiky, což je jistě zajímavou problematikou, se kterou jsem se však v odborné literatuře dosud nesetkala. Důvodem výběru tohoto tématu tak byla hlavně možnost představit teorie těchto ekvivalencí napříč dvěma odlišnými jazyky. Cílem této práce je zanalyzovat a porovnat francouzský a český slovesný systém a pokusit se nalézt prostředky, kterými je čeština schopna docílit stejného významu jako francouzština v případě vyjádření předčasnosti.

V první kapitole se budu věnovat francouzskému slovesnému systému, přičemž věnuji zvláštní pozornost gramatickým kategoriím času, způsobu a vidu, ve kterých se nejvíce odlišuje od češtiny. Následně představím časy vyjadřující předčasnost plus-que-parfait, passé antérieur a futur antérieur, vysvětlím jejich vlastnosti a pokusím se přiblížit pravidla jejich užívání.

Kapitola druhá se bude naopak zabývat českým slovesným systémem a ukáže, jakým způsobem se tedy liší kategorie uvedené v kapitole první a jaká jsou jejich česká specifika, zejména v oblasti slovesného vidu, který se, jak se ukáže, stane zásadním pojmem pro tuto práci.

K vlastní problematice ekvivalentních vyjádření předčasných časů v češtině se dostanu ve třetí kapitole, která představí teoretické prostředky pro jejich překlad a způsoby, jakými dosáhnout stejného významu v obou jazycích.

Následně se v praktické části pokusím obhájit tyto teorie prostřednictvím konkrétních překladů, jejichž zdrojem bude systém Intercorp. Tato srovnávací databáze textů překládaných do nejrůznějších jazyků mi umožní vyhledat věty obsahující předčasné tvary několika příkladových sloves, která si předem určím. Na těch pak budu zkoumat zejména jakým způsobem a zda vůbec čeština vyjadřuje předčasnost tam, kde francouzština užije jednoho z předčasných časů.

Odbornou literaturou, která mi při této práci pomůže, jsou zejména gramatická díla jak od francouzských tak od českých autorů. Zřejmě nejpřínosnějším dílem bude snad nejobsáhlejší francouzská gramatika *Le bon usage* autorů M. Grevisse a A. Goosse, dále pak *Grammaire méthodique du français* M. Riegela, J.-C. Pellata a R. Rioula a *Grammaire du verbe français* profesorky Danielle Leeman-Bouixové. Z českých autorů pak bude důležitým zdrojem Josef Hendrich, který ve své *Francouzské mluvnici* uvádí francouzsko-českou odbornou terminologii. Pro druhou kapitolu, ve které se budu zabývat českým slovesným systémem, budu využívat zejména gramatických děl vydaných pod záštitou Akademie věd ČR, jakými jsou *Mluvnice češtiny* nebo *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Ze všech těchto zdrojů budu čerpat jak obecné informace, tak odbornou terminologii a příklady pro ilustraci popisovaných jevů.

1. Systém francouzských slovesných časů v indikativu

Francouzské sloveso je stejně jako v jiných jazycích základním prvkem věty, od kterého se jakožto od přísudku odvíjí postavení dalších větných členů, a jehož hlavní funkcí je vyjádření existence, stavu nebo činnosti. Po morfologické stránce je sloveso ohebným slovním druhem, který lze časovat, což znamená, že je u něj možné určit mluvnické kategorie, na které se zaměříme v následující kapitole.

1.1. Gramatické kategorie francouzských sloves

*„Sloveso je slovo, které se časuje, to znamená, že se mění ve způsobu, čase, slovesném rodu, osobě a čísle.“*¹ Mezi gramatickými kategoriemi, které lze určit u francouzských sloves tedy poznáváme ty, které jsou nám známé z českého jazyka. Neměli bychom také opomenout vid neboli aspekt², který sice není v Grevissově definici zařazen, ale určitě patří mezi ostatní kategorie, i když je jeho pojetí ve francouzském jazyce podstatně složitější než v českém. Ze všech gramatických kategorií se musíme zaměřit hlavně na čas, způsob a vid, které od sebe nelze oddělit a které nám společně pomáhají pochopit smysl výpovědí ve francouzštině, jež je po systémové stránce právě v těchto kategoriích velmi odlišná od češtiny.

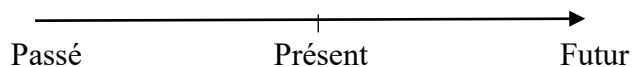
1.1.1. Čas

Čas jako gramatická kategorie umožňuje situovat dané sloveso v závislosti na chvíli, ve které je vyjadřováno, případně v daném kontextu. Obecně rozlišujeme tři

¹ Grevisse, M., Goosse, A.: *Le bon usage*, Paris, 2007: s. 979, vlastní překlad

² Terminologie převzata z Francouzské mluvnice (Hendrich, J., Radina, O., Tláskal, J., Praha, 1991)

základní časové roviny, které jsou v gramatikách, znázorňovány pomocí časové osy. Danielle Leeman-Bouixová³ uvádí typický příklad takového znázornění:

Těmito časovými rovinami jsou tedy minulost, přítomnost a budoucnost. Jak ale upozorňuje gramatické dílo *Grammaire Méthodique du français*⁴, je nutno rozlišovat reálný čas jako dobu, kdy se skutečně odehrává daná akce, a čas gramatický, pomocí kterého je vyjádřena. „*Stejná doba může být vyjádřena rozlišnými slovesnými časy a naopak, stejný slovesný čas může vyjádřit děj v různých časových rovinách.*“⁵ Neshoduje-li se tedy slovesný čas s dobou, kterou chceme vyjádřit, stává se klíčovým prvkem k pochopení výpovědi kontext, utvořený upřesňujícími výrazy, kterými mohou být například příslovce, a zejména složitými vztahy a pravidly, jimiž je francouzský systém slovesných časů vázán.

Samotné množství slovesných časů užívaných ve francouzštině je podstatně větší než v češtině. Některé z těchto časů již lze nalézt převážně v literární formě, i v mluveném projevu ovšem francouzština zachovává slovesné časy, které z češtiny pomalu mizí. Tímto problémem se sice budeme zabývat v dalších částech této práce, již zde je ale nutné podotknout, že právě existence většího množství časů ve francouzském jazyce je zásadním rozdílem mezi slovesnými systémy obou jazyků.

1.1.2. Vid (aspekt)

Hned na počátku této kapitoly je třeba upozornit, že, jak už bylo řečeno, francouzské a české pojetí této lexikálně-gramatické kategorie se zásadně liší. *Grammaire du verbe français*⁶ vysvětluje, že každé sloveso je samo od sebe nositelem času, aniž bychom ho zařazovali do nějaké časové roviny, jelikož k realizaci akce vyjádřené pomocí tohoto slovesa je zapotřebí více či méně dlouhé doby. Na rozdíl od gramatické kategorie času nám tedy vid neudává dobu, kdy se daná činnost odehrává, nýbrž popisuje samotný průběh, vývoj, či naplnění dané činnosti.

³ *Grammaire du verbe français*, Paris, 2002: s. 141

⁴ Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R., Paris, 1994

⁵ Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R.: *Grammaire Méthodique du français*, Paris, 1994: s. 289, vlastní překlad

⁶ Leemaan-Bouix, D., Paris, 2002

Existují různá pojetí klasifikace vidu. V mnohých případech francouzské gramatiky uvádí odlišná dělení, přičemž také užívají odlišnou terminologii. Jelikož cílem práce není podrobná studie aspektu, ale zároveň jej nelze vynechat, neboť je neopomenutelnou vlastností francouzského slovesa, zmíním zde alespoň některé poznatky převzaté z odborné literatury.

Jelikož známe z češtiny vid dokonavý a nedokonavý, máme tendence aplikovat toto rozdělení i ve francouzském pojetí aspektu, což ovšem není zcela dostačující. Na francouzský vid můžeme pohlížet z hlediska gramatického, lexikálního a sémantického. Pro gramatický aspekt jsou rozhodující právě gramatické prvky, jako je užití určitého slovesného času, který vyjádří průběh či naopak ukončení děje. Zde můžeme odlišit *aspect accompli* a *inaccompli*⁷, kteréžto rozdělení odpovídá částečně svojí povahou našemu vidu dokonavému a nedokonavému. Složené slovesné formy, jakými jsou třeba *passé composé*, *plus-que-parfait* nebo *passé antérieur*, vypovídají o ukončenosti děje a mají *aspect accompli* (1), zatímco formy jednoduché jako například *imparfait* kladou důraz na jeho průběh a mají *aspect incompli* (2)⁸. Toto pravidlo ovšem nelze aplikovat ve všech případech.

(1) *Il est sorti de la maison.* *Vyšel z domu.*

(2) *Il est sorti de la maison.* *Vycházel z domu.*

Druhým zmíněným pojetím je tzv. lexikální aspekt. Podle Delphine Denisové a Anne Sancier-Chateauové stejně jako podle Danielle Leeman-Bouixové je spojen s významem slovesa, přičemž tyto prameny odlišují *aspect perfectif* a *imperfectif*. Zde se opět setkáváme s vlastnostmi, které by mohly odpovídat českému vidu dokonavému a nedokonavému. V prvním případě se jedná o slovesa naznačující svým významem, že se jedná o děj, který se odehraje během ohraničené doby, často blíže určené, a dosáhne nějakého výsledku (1). Imperfektivní slovesa naopak kladou důraz na samotný nijak omezený průběh děje (2). *Grammaire critique du français* Marca Wilmeta ale řadí tyto druhy aspektu do skupiny sémantické, jelikož u vidu lexikálního je důležitější jeho formální podoba, která může obsahovat modální či další pomocná slovesa ovlivňující průběh činnosti. Zdá se tedy, že tyto dvě skupiny se v různých interpretacích prolínají a rozdíl mezi nimi můžeme hledat v kladení důrazu na formální podobu a pozici v rámci

⁷ Denis D., Sancier-Chateau, A.: *Grammaire du français*, Paris, 1994: s. 61

⁸ Leemaan-Bouix, D.: *Grammaire du verbe français*, Paris, 2003: s. 48

celého kontextu u vidu lexikálního, a pouze na jeho vlastní význam u vidu sémantického.

- (1) *Victor Hugo mourut le 22 mai 1885.* *Victor Hugo zemřel 22. května 1885.*
(2) *Victor Hugo vécut en exil dans l'île de Jersey.*¹⁰ *Victor Hugo žil v exilu na ostrově Jersey.*

⁹ Denis D., Sancier-Chateau, A.: Grammaire du français, Paris, 1994: s. 64

¹⁰ Tamtéž

1.1.3. Způsob

Leeman-Bouix ve své Grammaire du verbe français definuje tuto gramatickou kategorii jako způsob, jakým můžeme chápat či prezentovat stav nebo činnost vyjádřenou slovesem. Již víme, že sloveso jako součást věty je zasazeno do časového kontextu pomocí mluvnické kategorie času, o jeho průběhu naopak rozduje kategorie vidu. Způsob (*le mode*) zastává roli ukazatele, na základě kterého jsme schopni určit účel výpovědi, kterým může být například konstatování faktu, vyjádření přání či zadání příkazu.

V rámci této kategorie můžeme oddělit dvě skupiny¹¹: *mode impersonnel* neboli způsob neosobní a *mode personnel*, způsob osobní. Do první uvedené skupiny řadíme formy sloves, které nelze samy o sobě situovat v čase bez daného kontextu utvořeného pomocí dalších ukazatelů. Patří sem infinitiv (*faire, écouter, finir*), jakýsi základní tvar každého slovesa, který „není ukazatelem čísla ani osoby“.¹² Takový tvar sice může ve větě v některých případech zastávat funkci predikátu, častěji zde ale figuruje jako substantivum. Další formou slovesa, která patří do skupiny neosobních způsobů, je participium neboli přičestí. Ve francouzském jazyce rozlišujeme přičestí minulé (*fait, écouté, fini*), pomocí kterého se tvoří složené slovesné časy, ale které se často objevuje i jako adjektivum, a přičestí přítomné (*faisant, écoutant, finissant*). Tento neměnný tvar může sloužit jako atribut a v mnoha případech umožňuje spojení více vět v jednu s vyloučením použití věty vedlejší. Je také součástí gerundia, který se ale po formální stránce odlišuje přítomností předložky *en* (*en faisant, en écoutant, en finissant*).

V *Le bon usage* autorů Grévisse a Goosse nalezneme pojem „*modes conjugués*“ neboli časované způsoby jako pojmenování pro naši druhou skupinu, kterou jsou způsoby osobní. To, že je možné slovesa v těchto způsobech časovat, tedy určit osobu a číslo, je hlavním odlišujícím prvkem od skupiny neosobních způsobů. Ony konkrétní způsoby, o kterých zde mluvíme, se nazývají konjunktiv, imperativ, indikativ a kondicionál. Co se týče posledního ze zmíněných, *Grammaire méthodique du français*¹³ vysvětluje, že dnes se již řadí na základně svých formálních a sémantických charakteristik pod indikativ, ačkoliv byl tradičně považován za samostatný způsob.

¹¹ Dělení podle Grévisse, M., Goosse, A.: *Le bon usage*, Paris, 2007: s. 979

¹² Grévisse, M., Goosse, A.: *Le bon usage*, Paris, 2007: s. 1110, vlastní překlad

¹³ Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R., Paris, 1994

Konjunktiv, ve francouzském překladu *subjonctif*, je způsobem, který se v českém jazyce nevyskytuje, proto je pro nás nejtěžší ho pochopit. „*Zatímco v indikativu rozlišujeme různé časy minulost/přítomnost/budoucnost, konjunktiv neumísťuje proces do žádné doby, Proces v konjunktivu zůstává ve virtuální rovině možného, kdežto proces v indikativu je reálný, jelikož je zaznamenán v nějaké době.*“¹⁴ Tato definice vysvětluje rozdíl mezi dvěma způsoby, který tedy spočívá v tom, že výpovědi vyjádřené konjunktivem zmiňují děj, který se ve skutečnosti neodehrál. Dalším rozdílem je pak fakt, že u konjunktivu neexistuje budoucnost, to znamená, že může být vyjádřen pouze v minulém či přítomném čase. Tento způsob, vyskytující se výhradně ve spojení se spojkou *que*, můžeme nalézt v hlavních větách vyjadřujících například přání, ale zejména ve větách vedlejších, kde se užívá „*po slovesech, neosobních výrazech a spojeních vyjadřujících vůli, nutnost, žádost, přání, rozkaz, zákaz, výzvu.*“ (Jitka Taišlová, 2002, str. 136).

Dalším způsobem řadícím se do této skupiny je imperativ neboli rozkazovací způsob, jehož funkcí je vyjádření příkazu (1) případně přání (2). Toto vyjádření je možné pouze v druhé osobě jednotného a množného čísla a v první osobě množného čísla. Danielle Leeman-Bouixová tento způsob srovnává s konjunktivem, jelikož u obou najdeme podobné charakteristiky. Jejich společným rysem je skutečnost, že v momentě výpovědi se nejedná o reálný děj. U imperativu pouze předpokládáme, že po jeho vyjádření také dojde k jeho naplnění.

(1) *Fermez la porte!*

(2) *Prête-moi ton stylo, s'il te plaît.*

Posledním způsobem této skupiny je indikativ nebo také oznamovací způsob. Jelikož se v této práci budeme zabývat slovesnými časy právě v tomto způsobu, rozeberu jej podrobněji v následující kapitole.

1.2. Indikativ

„*Indikativ je způsobem vět oznamovacích a tázacích, stejně jako vět zvolacích.*“¹⁵ Je také jediným způsobem, který umožňuje vyjádřit děj ve všech třech časových rovinách minulosti, přítomnosti a budoucnosti a ze všech způsobů tedy u něj

¹⁴ Leemaan-Bouix, D.: Grammaire du verbe français, Paris, 2003: s. 85, vlastní překlad

¹⁵ Grevisse, M., Goosse, A.: Le bon usage, Paris, 2007: 1089, vlastní překlad

můžeme určit zdaleka největší počet slovesných časů. Z těchto faktů je více než jasné, že se bude jednat o způsob, který se objevuje nejčastěji jak v mluvené tak v písemné formě jazyka.

Jak bylo řečeno, indikativ umožňuje použití různých slovesných časů, jež se liší samozřejmě podle toho, zda náleží minulosti, přítomnosti či budoucnosti, ale také dle jejich formy, která může být jednoduchá nebo složená.

1.2.1. Jednoduché formy indikativu

Grammaire méthodique du français¹⁶ uvádí, že jednoduché formy nebo také jednoduché časy jsou vždy tvořeny kořenem slovesa a příslušnou koncovkou. Na základě této koncovky potom rozpoznáváme o jaký čas či způsob se jedná v dané výpovědi. V této kapitole se budeme zabývat pouze jednoduchými formami indikativu. Imperativ konjunktiv, které se také objevují v jednoduchých formách, zde vynecháme. Jednoduché formy indikativu jsou tedy následující:

- prézens, čas vyjadřující přítomnost děje (*il regarde*),
- imperfektum, minulý čas průběhový, který slouží k popisu stavů či činností odehrávajících během neohraničené doby v minulosti (*il regardait*),
- passé simple, jednoduché perfektum¹⁷, vyjadřující ukončený děj v minulosti, které dnes najdeme spíše v psané podobě (*il regarda*),
- futur simple, jednoduchý budoucí čas (*il regardera*).

Pokud zůstaneme u současného zařazení kondicionálu pod indikativ, musíme zde ještě zmínit právě přítomný kondicionál, který je také jednoduchou formou slovesného tvaru. Některé francouzské gramatiky jako Grammaire méthodique du français nebo Le bon usage nakonec řadí do kategorie jednoduchých časů infinitiv, přičestí přítomné a minulé a gerundium.

1.2.2. Složené formy indikativu

Jak naznačuje název skupiny, tyto formy indikativu se skládají z více částí, které dohromady tvoří jednu verbální konstrukci. K utvoření takové konstrukce je třeba příslušného tvaru pomocného slovesa *avoir* nebo *être* a přičestí minulého

¹⁶ Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R.: Grammaire Méthodique du français, Paris, 1994: s. 248

¹⁷ Terminologie převzata z Francouzské mluvnice (Hendrich, J., Radina, O., Tláskal, J., Praha, 1991)

významového slovesa. Určovatelem slovesného času je tedy právě pomocné sloveso. Všechny složené formy neboli všechny složené časy vyjadřují ukončenost nějakého děje, jak už jsem zmínila v odstavci věnovanému slovesnému vidu. „*V jedné větě je ale možné najít kombinaci složené i jednoduché formy pro stejnou časovou rovinu (minulost, přítomnost nebo budoucnost), čímž získává složená forma časovou, či přesněji chronologickou hodnotu: je vnímána jako předcházející formě jednoduché.*“¹⁸ Vedle základní charakteristiky složených forem, která spočívá v úloze vyjádřit ukončenost, je tedy dalším znakem schopnost vyjádření předčasnosti. Opět se zaměříme pouze na složené formy způsobu oznamovacího, mezi které patří:

- passé composé, složené perfektum¹⁹, jehož hlavní funkcí je vyjádření jednorázového či časově omezeného děje v minulosti (*il a regardé*),
- plus-que-parfait, neboli předminulý čas (*il avait regardé*),
- passé antérieur, knižní čas, který umožňuje uvést děj těsně předcházející ději v minulosti (*il eut regardé*),
- futur antérieur, předbudoucí čas, obdoba passé antérieur v budoucnosti (*il aura regardé*)

Jelikož jsme u předchozí skupiny jednoduchých forem zmínili kondicionál, zůstaneme u tohoto postupu a zařadíme mezi formy složené minulý kondicionál používaný pro hypotetické děje v minulosti nebo jako ekvivalent futur antérieur v minulých větách (*Il croyait qu'il aurait fini son livre à la fin du mois.*)²⁰

Tři z těchto složených časů sloužících primárně k vyjádření předčasnosti, passé antérieur, plus-que-parfait a futur antérieur, jsou předmětem této práce, proto věnujme v následujících kapitolách každému z nich zvláštní pozornost.

1.3. Plus-que-parfait

Jak už víme, plus-que-parfait je časem složeným, tvoří se tedy pomocí pomocného slovesa *avoir* nebo *être* v imperfektu a přičestí minulého významového slovesa. Francouzské gramatiky od českých autorů se shodují na tom, že tento čas můžeme překládat jako předminulý, což také nejlépe poukazuje na jeho hlavní funkci. „*Plus-que-parfait vyjadřuje ukončený děj, který se odehrál před jiným dějem*

¹⁸ Denis D., Sancier-Chateau, A.: Grammaire du français, Paris, 1994: s. 278, vlastní překlad

¹⁹ Terminologie převzata z Francouzské mluvnice (Hendrich, J., Radina, O., Tláskal, J., Praha, 1991)

²⁰ Denis D., Sancier-Chateau, A.: Grammaire du français, Paris, 1994: s. 285

v minulosti, bez ohledu na to, jak dlouhá doba mezi těmito ději uběhla.“²¹ Dle této definice tedy plus-que-parfait aspektuálně vyjadřuje ukončenost děje, chronologicky pak předčasnost, jelikož jeden děj nutně předchází dalšímu: *J'ai lu la lettre que mon ami m'avait envoyée la semaine dernière.*

Složený čas plus-que-parfait najdeme ve spojení s jednoduchými minulými časy jako imparfait, passé composé či passé simple, jež vždy vyjadřují děj, který je chronologicky umístěn za dějem v plus-que-parfait, případně je přímo jeho následkem. Předminulý čas ale nalezneme také v podmínkových větných spojeních spolu s minulým kondicionálem, kdy plus-que-parfait po francouzské spojce *si* vyjadřuje nenaplněnou skutečnost, která se mohla odehrát v minulosti: *Si je n'étais pas parti, j'aurais vu tout le spectacle.* O tomto jevu mluvíme v souvislosti s časovou sousledností, pro kterou má předminulý čas také velký význam.

Nakonec se můžeme setkat s plus-que-parfait ještě ve zvolacích větách zpravidla začínajících spojkou *si*, kterými chce mluvčí vyjádřit politování nebo výtku: „*Si tu m'avais écouté!*“ (Riegel, Pellat, Rioul 1994:311).

²¹ Grevisse, M., Goosse, A.: *Le bon usage*, Paris, 2007: 109 vlastní překlad

1.4. Passé antérieur

Passé antérieur je čas, který dnes nalezneme převážně v psané podobě. Je to důsledkem toho, že je jeho součástí pomocné sloveso *avoir* nebo *être* vyčasované v passé simple, jež se dnes samo vyskytuje hlavně v literatuře. Tvarem pomocného slovesa a přičestí minulého tedy vzniká další tvar vyjadřující předčasnost, konkrétně děj v minulosti těsně předcházející jinému. Nalezneme zde stejné základní vlastnosti jako u plus-que-parfait, tedy ukončenost a předčasnost. V porovnání s předminulým časem je ale tato forma daleko vzácnější, jak z důvodu omezení po sémantické stránce, tak z důvodů formálních, jelikož se, jak už bylo řečeno, vyskytuje výlučně ve spojení s jednoduchým perfektem: *Quand Henri fut rentré, on lui annonça la nouvelle*. Jak můžeme vidět na tomto příkladu, passé antérieur se vyskytuje typicky ve větách vedlejších časových a to ve spojení s časovými spojkami jako například *quand, lorsque, après que, dès que* a další. Jen vzácně se s ním setkáme i ve větě hlavní: *Le chien affamé eut vite mangé.*²² Ve spojení s výrazy jako *vite* nebo *en un instant* poukazuje na rychlost, jakou se daný děj v minulosti odehrál.

Passé antérieur je stejně jako plus-que-parfait čas vyjadřující předminulost. Každý z nich je ale užíván za jiných podmínek a v jiných větných konstrukcích. Zda charakteristiky uvedené v podkapitolách věnovaných těmto časům odpovídají jejich skutečnému použití, budu zkoumat v praktické části této práce.

1.5. Futur antérieur

Futur antérieur, neboli předbudoucí čas je opět tvořen pomocným slovesem *avoir* nebo *être* tentokrát ve tvaru jednoduchého budoucího času a přičestím minulým významového slovesa. Jako u předchozích studovaných časů má i tato složená forma specifickou schopnost vyjádření předčasnosti. Pro popis děje ukončeného před tím, než nastane děj další, tedy použijeme právě tento předbudoucí čas: *Quand tu auras terminé tes cours, tu viendras á la maison*. Na tomto typickém příkladu vidíme, že futur antérieur se nachází ve větě vedlejší, zatímco věta hlavní obsahuje sloveso ve tvaru futur simple. Najdeme zde podobné znaky jako u passé antérieur: předčasnost a ukončenost daného slovesa, dále také výskyt tvaru ve větách vedlejších časových ve spojení s časovými spojkami jako například *lorsque, quand* nebo *après que*.

²² Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R.: Grammaire Méthodique du français, Paris, 1994: s. 311

Na rozdíl od *passé antérieur* se ale čas *prébudoucí* běžně používá i v mluvené francouzštině.

Zmínili jsme dvě vlastnosti *futur antérieur*, předčasnost a ukončenost. Zdá se ale, že je to právě schopnost poukázat na ukončení či naplnění děje, která se stává tou podstatnější. „(*Ukončenost*) je zásadní hodnotou *futur antérieur*. Dáný děj je vnímán jako ukončený v budoucnosti.“²³ *Prébudoucí* čas se objevuje i ve větách hlavních, kde popisuje děj ukončený v určité chvíli v budoucnosti, aniž by byl v opozici s nějakou další slovesnou formou: *Il aura terminé son travail à huit heures*. Zároveň ale může sloužit k vyjádření pravděpodobnosti děje a to dokonce děje, který se měl odehrát v minulosti. V takovém případě je *futur antérieur* nositelem pravděpodobného vysvětlení určitého děje, které ale bude muset být v budoucnu potvrzeno. Příkladem může být věta „*Elle revient déjà: elle aura manqué son train*.“²⁴ Předpokládáme, že se dotyčná vrací, protože zmeškala vlak, pravdivost tohoto tvrzení ale budeme moci ověřit až později.

²³Denis D., Sancier-Chateau, A.: *Grammaire du français*, Paris, 1994: s. 281, vlastní překlad

²⁴Riegel, M., Pellat, J.-C., Rioul, R.: *Grammaire Méthodique du français*, Paris, 1994: s. 315

2. Slovesný systém v českém jazyce

Jak bylo zmíněno na začátku první kapitoly, ve které jsme se zabývali francouzským slovesem, u slovesa v českém jazyce určujeme stejné gramatické kategorie, tj. osobu, číslo, slovesný rod, čas, vid a způsob. U prvních tří kategorií nenajdeme žádný rozdíl mezi jazyky: v obou existují 1., 2. a 3. osoba v singuláru nebo plurálu, stejně jako jsou oba schopny vyjádřit rod činný a trpný. Na gramatické kategorie způsobu, času a vidu se opět zaměřím ve zvláštní kapitole.

2.1. Slovesné časy v českém jazyce

Akademická mluvnice češtiny uvádí: „*Pro češtinu lze vystačit s dělením časové osy na tři úseky, resp. bod a dvě polopřímky, odpovídající primárně významům přítomnosti, minulosti a budoucnosti.*“²⁵ Opět se tedy setkáváme se třemi časovými rovinami, které určujeme na základě vztahu k momentu výpovědi.

Pokud zvolíme jako výchozí bod přítomnost, vyjadřujeme děje minulé pomocí minulého času (préterita²⁶), tvořeného příčestím významového slovesa a přítomným tvarem pomocného slovesa být (*psal jsem, psali jste*). Výjimku zde tvoří 3. osoba jak v jednotném tak v množném čísle, kdy se minulý tvar skládá pouze z příčestí významového slovesa (*psal, psali*).

Pro vyjádření budoucnosti existuje také pouze jediný slovesný čas (futurum), který se ale objevuje v několika formách závislejících hlavně na tom, zda je dané sloveso dokonavé či nedokonavé. Obecně platí, že u sloves nedokonavých je potřeba k utvoření budoucího času pomocné sloveso *být* vyčasované v budoucím tvaru a infinitiv významového slovesa (*budu psát, budete psát*). U některých nedokonavých sloves je ale možné použít i dalšího postupu, kterým je přidání předpony *po-*, přičemž se jedná především o slovesa pohybová (*běžet - poběžím*) a slovesa vyjadřující změnu stavu (*kvete - pokvete*)²⁷. Co se týče tvoření budoucího času u sloves dokonavých, užíváme

²⁵ Kolektiv autorů: Mluvnice češtiny. Tvarosloví (2. díl). Praha, 1986: s. 164

²⁶ Terminologie převzata z Mluvnice češtiny. Tvarosloví (2. díl), Kolektiv autorů, Praha, 1986

²⁷ Hubáček, J., Jandová, E., Svobodová, J.: Čeština pro učitele. Opava, 1996: s. 145

prézentních tvarů, což jsou sice slovesné formy přítomného času, ale právě v případě dokonavých sloves poukazují na budoucnost, nikoli přítomnost²⁸ (*napsat - napíšu*).

Jak jsme právě vysvětlili, ve vztahu k vlastní chvíli promluvy umí čeština vyjádřit děje předcházející pomocí préterita a děje následující prostřednictvím futura. Tento jev nazývá Mluvnice češtiny časem základním či absolutním. Vedle toho ale staví autoři do opozice čas relativní, který sleduje vztahy dějů v rámci jedné věty. Zabývá se jejich současností nebo naopak předčasností, tj. zda probíhají ve stejnou chvíli nebo následují po sobě. Pro předčasnost nemá čeština stejných vyjadřovacích prostředků jako francouzština, předbudoucí a předminulé časy již z jazyka vymizely.

V této kapitole se věnuji českému slovesnému systému, právě zmíněný relativní čas je ale důležitým pojmem pro francouzské časy plus-que-parfait, passé antérieur a futur antérieur, které se vyznačují předčasností, neboli vztahem k ostatním dějům dané věty nebo kontextu. Tyto časy jsou tedy právě řazeny mezi časy relativní.

2.2. Vid (aspekt) a způsoby slovesného děje

Český jazyk se omezuje v dělení slovesného vidu na dokonavý u sloves vyjadřujících ukončenost či naplnění nějakého děje a nedokonavý pro slovesa referující o průběhu děje. České gramatiky jako například Akademická gramatika spisovné češtiny²⁹ uvádí jejich cizí ekvivalenty: perfektivum a imperfektivum, které jsou ustálené v české terminologii. Francouzština sice užívá termínů *aspect perfectif* a *imperfectif*, přesto je nemůžeme použít jako jednoznačný ekvivalent vidu dokonavého a nedokonavého z důvodu rozdílů českého a francouzského pojetí, i když jejich charakteristiky zůstávají podobné.

Většina sloves v češtině tvoří tzv. vidové dvojice či vidové protiklady tvořené morfologickou změnou původního slovesa, která přetváří sloveso dokonavé na nedokonavé a naopak. Pokud vezmeme jako původní sloveso dokonavé, docílíme přeměny pomocí přidání sufixu, např.: *-a-*, *-ova-* (*ožít - ožívat*, *rozbalit - rozbalovat*)³⁰. Prefixací naopak vytváříme z nedokonavého slovesa dokonavé. Jak ale vysvětluje Příruční mluvnice češtiny, nemění se u tohoto postupu pouze vidová povaha, ale i vlastní význam slovesa. „*Například u slovesa psát mění prefix na- pouze vid: napsat, ostatní prefixy mění i význam: dopsat, vypsat, přepsat, nadepsat, podepsat, rozepsat.*“

²⁸ Štícha, F., Kolektiv: Akademická gramatika spisovné češtiny, Praha, 2013: s. 442

²⁹ Štícha, F., Kolektiv: Praha, 2013

³⁰ Štícha, F., Kolektiv: Akademická gramatika spisovné češtiny, Praha, 2013: s. 445

(Karlík, P., Nekula, M., Rusínová Z., Praha, 1995: s. 320). Od takto vytvořených dokonavých sloves ale můžeme opět sufixací odvodit vlastní sloveso nedokonavé odpovídající přesnému významu, vzniknou tedy výrazy jako *dopisovat*, *vypisovat* nebo *podepisovat*. Sufixaci je možno použít i pro nedokonavá slovesa: jedná se o konkrétní případ sufixu *-va-*, který přidává původnímu slovesu význam násobenosti a neaktuálnosti³¹, což znamená, že nově vzniklé opět nedokonavé sloveso vyjadřuje nějakou činnost, která se odehrává opakovaně, stává se zvykem (*sedat – sedávat*).

I když je většina českých sloves párová, nalezneme i taková, která svůj protiklad nemají. Podle autorů Mluvnice češtiny jsou to nedokonavá slovesa se statickým významem, neboli imperfektiva tantum (*stát, moci, muset, milovat*) a naopak slovesa dokonavá, perfektiva tantum nemající nedokonavý protějšek (*vydržet, naplakat se*)³².

Některá slovesa můžeme nakonec zařadit do skupiny tzv. obouvidových sloves, která mohou stejným tvarem vyjadřovat různý vid podle daného kontextu. Tento jev se týká některých původně českých sloves (*jmenovat, obětovat, věnovat*), ale zejména sloves převzatých z jiných jazyků (*aktualizovat, organizovat*). U takových výrazů se ovšem čím dál více objevují dokonavé protějšky nově vytvořené pomocí prefixu *z-* (*zaktualizovat, zorganizovat*).

Lexikálně-gramatická kategorie vidu se prolíná s další, tentokrát pouze lexikální kategorií a tou jsou způsoby slovesného děje.³³ „Od vidu v užším smyslu je třeba odlišovat tzv. způsoby slovesného děje (*Aktionsart*), kterými se vyjadřují různé druhy dějového průběhu označeného základním slovesem s určitým vidovým určením.“³⁴ Za způsoby slovesného děje označujeme fázová slovesa, která jsou schopna rozlišit různé odlišné fáze děje, jejichž základem je ale jedno sloveso (*psát- nadepsat, připsat, přepsat, dopsat*). Dále jsme se také zmínili o skupině sloves, jejichž forma utvořená připojením sufixu *-va-* vyjadřuje násobenost děje. Taková slovesa nazýváme iterativa³⁵ a jejich způsob slovesného děje vypovídá o opakovaném průběhu dané činnosti. Akademická Mluvnice češtiny vysvětluje tento jev pomocí příkladu slovesa *dát*. Dokonavá forma *dát* je základním výrazem, ze kterého můžeme vytvořit hned dvě formy nedokonavé: prostou změnou vidu vzniká výraz *dávat*, můžeme ale také vytvořit

³¹ Pojmy převzaté z Mluvnice češtiny, Tvarosloví (2. díl), (Kolektiv autorů), Praha, 1986: s. 184

³² Kolektiv autorů: Mluvnice češtiny, Tvarosloví (2. díl). Praha, 1986: s. 183

³³ Hubáček, J., Jandová, E., Svobodová, J.: Čeština pro učitele. Opava, 1996: s. 95

³⁴ Kolektiv autorů: Mluvnice češtiny. Tvarosloví (2. díl). Praha, 1986: s. 185

³⁵ Štícha, F., Kolektiv: Akademická gramatika spisovné češtiny, Praha, 2013: s. 447

sloveso *dávávat*, které se významově od původního nedokonavého slovesa liší tím, že naznačuje opakovaný průběh děje.

2.3. Způsob

Již v první kapitole věnované francouzskému slovesnému systému jsme si vysvětlili, jaké jsou funkce a charakteristiky gramatické kategorie způsobu. V českém jazyce existují tři mody: indikativ, imperativ a kondicionál, který je v češtině na rozdíl od francouzštiny postaven samostatně. V obou jazycích pak najdeme kondicionál přítomný, jehož základní funkcí zůstává hypotetičnost dané situace, a kondicionál minulý, který vyjadřuje „*neuskutečnitelnost děje spočívající v tom, že daný děj v minulosti měl/mohl proběhnout jinak.*“³⁶ S touto formou se ale v dnešní češtině setkáme méně často. Konjunktiv, čtvrtý způsob francouzského jazyka, v češtině nenajdeme. Proto je například vyjádření vět přacích, pro které je použití konjunktivu typické, docíleno pomocí ostatních způsobů:

Dobře dojed! – imperativ

Kéž by bylo hezké počasí! – kondicionál

Ať je ti lépe! - indikativ

³⁶ Internetová příručka Ústavu pro jazyk český www.prirucka.ujc.cas.cz

3. Možné postupy překladu relativních slovesných časů

Jak již bylo zmíněno, francouzský jazyk běžně užívá daleko většího množství slovesných časů než čeština, která mimo jiné nemá časy relativní vyjadřující předčasnost či následnost dějů. Proto je třeba při překládání těchto jevů z francouzštiny do češtiny a naopak využívat různých jiných prostředků, aby byl zachován původní význam výpovědi.

Následující část obsahuje mé vlastní teorie, tedy není podložena žádnou literaturou. Stejně tak je tomu u uvedených příkladů, které jsem sama vymyslela tak, aby obsahovaly potřebné výrazy a spojení.

3.1. Aspekt v překladu relativních časů minulých

Francouzština je schopna v minulosti popsat průběh děje nebo naopak vyjádřit jeho jednorázovost, naplnění či ukončení pomocí užití různých slovesných časů. V češtině dnes existuje pouze jediný minulý čas, proto se stává hlavním určujícím prvkem vid či způsob slovesného děje daného slovesa. Jak jsem vysvětlila v předchozí kapitole, jsou to právě tyto dva elementy, které pomáhají rozhodnout o ukončenosti či průběhovosti daného děje. Proto by se dalo říct, že při překládání z francouzského do českého jazyka rozhoduje o významu výběr dokonavého či nedokonavého slovesa, např. sloveso *terminer* můžeme přeložit jako perfektivní *skončit* nebo imperfektivní *končit*³⁷. Setkáme se ale s výrazy, které tuto teorii vyvrací. Příkladem takového výrazu je sloveso *aller*. Větu *Il est allé au cinéma* přeložíme následovně: *Šel do kina*. Tento tvar slovesa je nedokonavý, přesto ho chápeme jako jednorázový a ukončený. U výrazu *šel* bychom docílili perfektivnosti vytvořením fázového slovesa, například *přišel* nebo *odešel*. Tato slova by ale ve zpětném překladu do francouzštiny měla vlastní ekvivalenty, tj. *il est arrivé* nebo *il est parti*. Z toho vyplývá, že významu původní věty opravdu nejlépe odpovídá první překlad, ačkoliv aspektuální povaha není stejná.

³⁷ Pojmy perfektivní/imperfektivní převzaty z terminologie Akademické gramatiky češtiny (Štícha, F., Kolektiv), Praha, 2013

Aspekt se zdá být nejdůležitějším prostředkem pro překlad relativních časů sloužících k vyjádření předčasnosti, které jsou předmětem této práce. V českém jazyce se tyto časy nedochovaly, ale ve francouzštině mají stále své místo a pro jejich užití jsou stanovena pravidla. Plusquamperfektum či passé antérieur v rámci celé výpovědi jasně udává její chronologickou a aspektuální povahu. Příkladem může být následující věta:

Il parlait du livre qu'il avait lu. Mluvil o knize, kterou přečetl.

Předminulý čas v původní větě poukazuje na skutečnost, že kniha byla přečtena předtím, než se o ní mluvilo. Proto právě významově nejlépe odpovídá francouzskému originálu fázové dokonavé sloveso *přečíst*. Pokud bychom v překladu nechali sloveso nedokonavé *číst*, zněl by následovně: *Mluvil o knize, kterou četl*. Z této věty ale jasně nevyplývá, zda jeden děj následoval druhý nebo jestli probíhaly současně. Dokonavost slovesa *přečíst* tedy umožňuje pochopit tento rozdíl.

Výběr dokonavého či nedokonavého slovesa není vždy východiskem pro překlad relativních časů minulých do češtiny, jelikož i některá nedokonavá slovesa, například již zmíněná imperfektiva tantum, mohou být nositelem předčasného děje.

Il n'est pas venu parce qu'il avait eu un accident. Nepřišel, protože měl nehodu.

Tentokrát je v českém překladu použito nedokonavé sloveso *mít*, přesto je význam věty jednoznačný: nehoda se odehrála předtím, než se měl dotyčný dostavit na nějaké místo. Rozhodující je zde právě sémantická stránka výpovědi a její logická interpretace, které stačí k tomu, aby byla správně pochopena.

3.2. Další prostředky pro překlad relativních časů minulých

Vedle výběru dokonavého či nedokonavého mohou sloužit k vyjádření předčasnosti v českém jazyce i další lexikální či gramatické prvky, které budou postupně představeny v této podkapitole.

3.2.1. Časové indikátory

Nejjednoznačnějším prostředkem pro určení chronologického uspořádání dějů v rámci jedné výpovědi jsou časové indikátory, nejčastěji příslovce času, které jsou schopny upřesnit význam věty tam, kde by k tomu samotný překlad slova nestačil. Jako příklad uvedeme následující souvětí:

Il parlait de la femme qu'il avait vue.

Mluvil o ženě, kterou viděl.

Použití předminulého času ve francouzské větě jasně vypovídá o tom, že zmíněné děje neprobíhaly současně, nýbrž děj ve větě vedlejší předcházela ději věty hlavní. Z českého překladu ale tato skutečnost není jasná. Přidáním příslovce času dojde k upřesnění významu a zároveň k vyloučení špatného pochopení výpovědi. Podle kontextu celé výpovědi bychom tedy mohli použít například překlad *Mluvil o ženě, kterou jednou viděl* či *Mluvil o ženě, kterou kdysi viděl*.

3.2.2. Přechodník minulý

Dalším prvkem, který zde uvedu jako prostředek pro překládání relativních časů minulých je přechodník minulý. Tento gramatický jev opravdu vyjadřuje předčasnost v minulosti, jeho použití je ale možné pouze v případě, kdy mezi větou hlavní a vedlejší nedochází ke změně podmětu³⁸. Pro představení tohoto prostředku použijeme větu obsahující *passé antérieur*:

Quand il eut fini ses devoirs il partit.

Když dokončil své úkoly, odešel.

Při překladu bylo použito dokonavé *dokončit*. Stejně tak bychom ale mohli toto sloveso uvést ve tvaru minulého přechodníku, čímž bychom získali překlad *Dokončiv své úkoly odešel*. Minulé přechodníky se zdají být jediným čistě gramatickým prostředkem českého jazyka pro vyjádření předčasnosti. Tato forma ale z mluvené češtiny zcela vymizela a i v psané formě se s ní setkáme zřídka.

³⁸Internetová jazyková příručka Ústavu pro jazyk český www.prirucka.ujc.cas.cz/?id=590

3.2.3. Minulý kondicionál

Tento jev se týká pouze času plus-que-parfait používaného pro zachování souslednosti časové v minulých podmínkových větách. Taková větná struktura se samozřejmě liší od ostatních vedlejších vět, ve kterých se obvykle s předminulým časem setkáme, proto i při překládání nemůžeme použít stejných prostředků jako pro ostatní typy vět. Nejpřesnějším překladem do češtiny se zdá být minulý kondicionál.

Si je n'étais pas parti, j'aurais vu tout le spectacle. *Kdybych byl býval neodešel, viděl bych celé představení.*

Minulý kondicionál ale pomalu z češtiny mizí, proto se spíše setkáme s překladem, v kterém bude použit kondicionál přítomný: *Kdybych neodešel, viděl bych celé představení.*

3.3. Postup překladu futur antérieur

Co se týče překládání vět v budoucím čase z francouzského do českého jazyka, opět narážíme na hlavní problém spočívající v neschopnosti češtiny vyjádřit relativnost mezi ději přímými gramatickými prostředky.

Již v předchozí části práce jsem vysvětlila, že pro vyjádření dokonavých sloves v budoucnosti užíváme budoucího tvaru významového slovesa, zatímco většina sloves nedokonavých vyžaduje opisný tvar složený z pomocného slovesa *být* v budoucnosti a infinitivu významového slovesa. Zde je ale nutné připomenout, že díky způsobům slovesného děje umí čeština z většiny sloves vytvořit dokonavou i nedokonavou formu. Příkladem může být sloveso *číst – lire*. U výrazu *je lirai* není možné bez kontextu určit jeho vidovou povahu. Překlad do češtiny by tak mohl znít *budu číst*, ale i *přečtu*.

Užití relativního času futur antérieur ve větě předpokládá podmínku ukončenosti děje, který má vyjádřit. A právě tato ukončenost je hlavní charakteristikou vidu dokonavého. Proto vybereme pro překlad slovesa ve tvaru futur antérieur právě perfektivní sloveso:

Quand tu seras rentré, tu mangeras. *Až se vrátíš, najíš se.*

Pokud bychom použili pro překlad opisný budoucí tvar nedokonavého slovesa *vracet se*, výsledná věta by zněla takto: *Až se budeš vracet, najíš se*. Zde ale máme tendenci chápat oba děje jako současně probíhající, což vylučuje předčasnost prvního děje a tedy neodpovídá původnímu významu věty.

4. Korpusová analýza v paralelním korpusu Intercorp

Praktickou částí mé bakalářské práce je analýza francouzských vět obsahujících relativní časy plus-que-parfait, passé antérieur a futur antérieur a jejich českých ekvivalentů. Cílem je vypořádat, zda překladatelská řešení těchto vět odpovídají hypotézám uvedeným v teoretické části. Zdrojem této studie je paralelní korpus InterCorp, který je součástí projektu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy s názvem Český národní korpus, a obsahuje databázi autentických textů v různých světových jazycích.³⁹

V praktické části práce jsem se rozhodla postupovat následujícím způsobem: v paralelním korpusu Intercorp jsem zadala dotaz pro vyhledání vybraného slovesa v jednom ze tří studovaných tvarů slovesných časů. Ze všech obdržných výsledků byl následně samotným korpusem náhodně vybrán vzorek 20 případů, které jsem analyzovala. U některých sloves bohužel tolik výsledků nebylo nalezeno.

Pro výběr příkladových sloves byla hlavním kritériem jejich frekventovanost v jazyce a četnost výskytů v databázi Intercorpu. Prvním krokem tak bylo zadání dotazu, který měl vyhledat všechny tvary daného slovesného času v literárních textech (konkrétně metainformace “fiction“ a “drama“), nejdříve pro pomocné sloveso *avoir* a poté pro *être*. Výsledky tohoto postupu jsou uvedeny v následujících srovnávacích tabulkách. Tučně jsou zvýrazněna slovesa, která se stala konečnou volbou pro moji analýzu.

Plus-que-parfait

- **Dotaz:** [lemma="avoir" & tag="VER:impf"] []{0,3} [tag="VER:ppe"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Être	2 297
2.	Faire	1 513
3.	Avoir	923
4.	Dire	795

³⁹ Portál Českého národního korpusu: www.korpus.cz

5.	Voir	663
6.	Prendre	628
19.	Finir	231

- **Dotaz:** [lemma="être " & tag="VER:impf"] []{0,3} [tag="VER:pper"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Asseoir	659
2.	Venir	591
3.	Devenir	477
4.	Passer	354
5.	Rester	350
6.	Arriver	348
7.	Partir	337

V této frekvenční tabulce a ve všech ostatních, kde je zadáno pomocné sloveso *être*, se objevují i slovesa, která mají jinak pomocné *avoir*, jelikož Intercorp nerozlišuje, zda se jedná o aktivní nebo pasivní slovesné tvary.

Passé antérieur

- **Dotaz:** [lemma="avoir" & tag="VER:simp"] []{0,3} [tag="VER:pper"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Finir	60
2.	Terminer	48
3.	Prendre	21
4.	Être	20
5.	Disparaître	19
10.	Avoir tôt faire	11
11.	Faire	9
30.	Avoir vite faire	4

- **Dotaz:** [lemma="être" & tag="VER:simp"] []{0,3} [tag="VER:pper"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Prendre	82
2.	Surprendre	54
3.	Obliger	41
4.	Accueillir	39
5.	Interrompre	38
10.	Arriver	27
22.	Partir	17

Futur antérieur

- **Dotaz:** [lemma="avoir" & tag="VER:futu"] []{0,3} [tag="VER:pper"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Faire	32
2.	Être	29
3.	Finir	28
4.	Voir	13
5.	Retrouver	10
8.	Prendre	9

- **Dotaz:** [lemma="être" & tag="VER:futu"] []{0,3} [tag="VER:pper"]

Pořadí	Sloveso	Frekvence
1.	Mourir	38
2.	Faire	28
3.	Finir	28
4.	Terminer	25
5.	Obliger	19
6.	Arriver	13
12.	Partir	9

Na základě těchto výsledků jsem pro slovesa, která patří mezi nejfrekventovanější u všech tří studovaných časů, postupně zadala konkrétní dotaz pro každý z nich. Dalším požadavkem pak bylo, aby se obdržený vzorek skládal z typologicky různých příkladů, na kterých by se daly vysvětlit různé možnosti ekvivalencí slovesných časů. Na základě tohoto průzkumu jsem se nakonec rozhodla pro následující slovesa:

Finir

- končit, skončit, dokončit, přestat

Jak se ukázalo, sloveso *finir* se ve tvaru *passé antérieur* objevuje vůbec nejčastěji a pro čas *futur antérieur* je třetím v pořadí. U posledního studovaného času bylo až na 19. místě, avšak protože se *plus-que-parfait* používá daleko častěji, nemá toto umístění vzhledem k počtu vzorků takový význam.

Sloveso *finir* je ve francouzském jazyce často používáno jako součást slovního spojení (například s předložkou *par*), které má vyjádřit ukončení či naplnění nějaké činnosti a samo předurčuje perfektní aspektuální povahu výrazu. Tato skutečnost by mohla ovlivnit výsledky mé analýzy, jelikož je pravděpodobné, že všechna taková spojení budou v češtině vyjádřena dokonavými slovesy. Cílem této práce ovšem nebyla studie aspektu jako takového nýbrž českých ekvivalentů pro tři relativní časy ve všech jejich podobách. Proto jsem se rozhodla toto sloveso i přes zmíněnou problematiku jeho užití v dalších spojeních do mé práce zařadit. Abych odlišila případy, kdy je sloveso použito samostatně, a kdy ve spojení s jinými výrazy, které mění nebo konkretizují jeho význam, zařadila jsem je ve výsledné tabulce jinam. Zvláště tedy uvádím dokonavé či nedokonavé ekvivalenty samotného slovesa *finir*, které jsou pro tuto práci nejpodstatnější, a zvláště ostatní případy, kde naopak můžeme zkoumat, zda čeština i přes jasnou aspektuální povahu použije odlišných prostředků k vyjádření českého ekvivalentu k francouzským relativním časům.

Faire

- dělat, udělat, učinit, provést

Sloveso *faire* se objevilo hned jako druhé nejčastější ve tvaru *plus-que-parfait*, hned po slovesu *être*, které jsem ale nechtěla pro analýzu použít, jelikož se v příkladech vyskytuje převážně v pasivu, což pro tuto práci není vhodné. Pro slovesný čas *passé*

antérieur je toto sloveso 11. nejčastějším výsledkem a ve slovním spojení *avoir tôt faire* dokonce 10. Ve futur antérieur se pak ze všech sloves vyskytuje úplně nejčastěji.

I toto sloveso může být součástí významově odlišných slovních spojení, proto budou tyto případy opět odlišeny.

Prendre

- vzít, brát, přijmout, uchopit

Prendre je opět na prvních příčkách mezi nejfrekventovanějšími slovesy: na 6. místě pro plus-que-parfait, na 3. pro passé antérieur a na 8. pro futur antérieur. Pro tento čas se sice objevuje již na 8. místě, i tak ale Intercorp vyhledal pouze 9 respondentů, ve kterých se toto sloveso vyskytuje. Toto sloveso může být stejně jako dvě předchozí použito jako pomocné, tedy ve spojení s dalšími výrazy vyjadřujícími děje či činnosti, které se od jeho původního významu oddalují.

Arriver

- přijít, přicházet, přijet, dorazit, dosáhnout, stát se

Do mé práce jsem chtěla zahrnout i slovesa, která se pojí ve složených tvarech s pomocným slovesem *être*. Z těch bylo mojí první volbou právě sloveso *arriver*, které je nejčastěji se objevujícím pro passé antérieur, druhým nejčastějším pro futur antérieur (14 případů) a šestým nejčastějším pro plus-que-parfait.

Partir

- odejít, odcházet, odjet, odjíždět, vyjít, vyjet, začít

Partir je druhé sloveso tvořící vazbu s pomocným *être*, kterému se věnuji ve své práci. Při jeho volbě jsem se soustředila spíše na výskyt ve tvarech passé antérieur a futur antérieur, kterých je obecně řádově méně. Přestože je pak mezi slovesy s pomocným *être* toto jedno z nejčastějších (5. pro předminulý i předbudoucí čas), výsledných vzorků není takový počet, který jsem si předem pro analýzu stanovila.

U každého souboru příkladů jsem se pokusila popsat společné znaky, rozdíly, či další zajímavé poznatky. Různé překladatelské metody jsem zařadila do srovnávacích tabulek, které se zabývají zejména vidovou povahou sloves v českých překladech jak v běžných, tak v opisných tvarech a dalších slovních spojeních. Vždy je tak uveden počet případů, ve kterých se sledované sloveso odpovídající samotnému významu

slovesa francouzského objevuje v dokonavé či nedokonavé formě, a pak počet případů, kdy si srovnávaná slovesa zcela neodpovídají, tj. pro češtinu je zvolen jiný výraz. Tyto tabulky zohledňují i další možnosti překladatelských řešení a použití časového indikátoru pro upřesnění významu věty, ovšem pouze v takových případech, kdy se indikátor nevyskytuje v její francouzské verzi. Pro každé sloveso v určitém slovesném čase je pak uvedeno a okomentováno několik příkladů, které dle mého názoru nejlépe znázorňují vyzorované překladové metody.

Možné výhrady

Výběr sloves pro analýzu ekvivalentů ve francouzských a českých překladech různých děl se ukázal být složitější, než jsem původně očekávala, jelikož u některých nebyl k dohledání dostatečný počet vzorků anebo byly nakonec všechny typologicky podobné, a jejich srovnávání by pak nebylo příliš zajímavé. Zvolila jsem tedy variantu, při níž se soustředím na hodně frekventovaná slovesa, která mají ovšem často více způsobů či možností užití. Určité sloveso či jeho konkrétní způsob užití samozřejmě může ovlivnit výsledky analýzy, jak už bylo uvedeno v odstavci obhajujícím výběr slovesa *finir*. Ten se věnoval slovními spojeními, která konkretizují význam slovesa a předurčují jeho aspektuální povahu, českým ekvivalentem je tedy pravděpodobně dokonavé sloveso.

Dalším ovlivňujícím prvkem mohou být případy, kdy je francouzské sloveso v české verzi věty vyjádřeno složeným přísudkem, jehož součástí je naopak nedokonavé modální či fázové sloveso. Typickým příkladem je sloveso *partir*, které se dá přeložit jako *být pryč*.

Všechny zvláštní případy jsem oddělila ve výsledných tabulkách, které obsahují tyto skupiny:

- „Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu“ – českým ekvivalentem je dokonavé sloveso, které odpovídá běžným slovníkovým překladům⁴⁰ slovesa francouzského, a zároveň jsou uvedena v na prvních příčkách Databáze překladových ekvivalentů⁴¹ (například *finir* – *skončit*).

- „Dokonavé sloveso odlišného významu/ekvivalent slovního spojení“ – český ekvivalent neodpovídá běžnému významu francouzského slovesa nebo je toto

⁴⁰ Podle elektronického slovníku www.slovníky.lingea.cz/Francouzsko-cesky

⁴¹ Databáze překladových ekvivalentů při ČNK: www.treq.korpus.cz

sloveso pomocné, použité jako součást spojení, které má odlišný význam (například *partir – zmizet*).

- „Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu“ – českým ekvivalentem je nedokonavé sloveso odpovídající běžnému významu slovesa francouzského (například *finir – končit*).

- „Nedokonavé sloveso odlišného významu/ekvivalent slovního spojení“ – v české verzi je použito nedokonavé sloveso, které se v samotném významu liší od slovesa francouzského, je slovesem pomocným, nebo odpovídá slovnímu spojení odlišného významu (například *partir – být pryč*).

- „Upřesnění pomocí časového indikátoru“ – použití příslovečného určení, například příslovce času *nejdříve, předtím, už*. Bere v úvahu pouze případy, kdy je časový údaj přidán v české verzi a ta francouzské jej neobsahuje.

- „Jiné překladatelské řešení“ – případy, kdy daný výraz není vyjádřen slovesně, ale například příslovečným určením, případně kdy se v české verzi vůbec nevyskytuje.

Přestože jsem zvláštní případy použití sloves a jejich ekvivalentů oddělila ve výsledných tabulkách od běžných významů, pokusím se na ně ve vlastní analýze pokaždé znovu upozornit.

4.1. Korpusová analýza relativního času plus-que-parfait

Sloveso finir

Dotaz: [lemma="avoir" & tag="VER:impf"] [0,3] [lemma="finir" & tag="VER:ppe"]

Komentář k výslednému vzorku

Ve výsledném vzorku příkladů nalezneme jak věty hlavní, tak věty vedlejší, ve kterých se vyskytuje slovesný čas plus-que-parfait, přičemž nejčastěji se objevuje právě ve větách hlavních (9 případů). Tento čas je použit v takových větách pravděpodobně kvůli časové souvislosti s dalším kontextem, který ale z krátkého úryvku nelze přesně určit. Dále vzorek obsahuje věty vedlejších časové uvedené spojkou *quand* (4 případy) a *que* (1 případ).

Sloveso *finir* je ve francouzském jazyce často používáno jako součást slovního spojení, které má vyjádřit ukončení či naplnění nějaké činnosti. Čeština namísto tohoto postupu umí vytvořit pomocí příslušného prefixu dokonavý tvar konkrétního slovesa, to je také nejčastější způsob překladu tohoto výrazu, proto je nejvíce případů zařazeno do druhé skupiny ve srovnávací tabulce. Jelikož u tohoto slovesa předpokládáme dokonavou aspektuální povahu, můžeme se soustředit více na to, zda české ekvivalentní věty obsahují nějaké další prvky, které rozliší předčasné děje.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	1	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	17	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	2	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	7	3
Jiné překladačské řešení	0	-

Příklad č. 1

Quand l'arroseur public avait fini, il démontait son tuyau et il s'en allait ailleurs.

Česká verze: *Když kropič skončil, odšrouboval hadici a odjel jinam.*

Toto je jediný případ, ve kterém bylo pro českou větu použito sloveso, které odpovídá nejběžnějšímu výrazu slovesa *finir*. Jedná se o větu vedlejší časovou uvedenou spojkou *quand*, do češtiny přeloženou jako *když*. Ve francouzské větě je použit předminulý čas, kterému tedy nejlépe významově odpovídá české dokonavé sloveso *skončit*. V druhé části věty je ale použitý minulý čas průběhový, který vypovídá o tom, že se zde jedná o opakovaný průběh děje, jak také vyplývá z celého kontextu, který je možné v Intercorpu dohledat. Český respondent ale zůstává v případě všech slovesných tvarů v této větě u použití dokonavých sloves.

Příklad č. 2

Je l'entendais se doucher – la douche était juste à côté de ma chambre – et quand il avait fini se doucher, il soupirait comme un malheureux.

Česká verze: *Slyšel jsem ho, jak se sprchuje – sprcha byla těsně vedle mého pokoje – a když se dosprchoval, vzdychal jako odsouzenec.*

V tomto příkladu je čas plus-que-parfait použit ve vedlejší větě časové společně s dalším slovesným tvarem v imparfait. Předminulý čas se navíc nachází ve spojení s infinitivem, tedy jako pomocné sloveso, které má naznačit ukončení děje předcházejícímu nějakému dalšímu. V češtině je pak tento tvar vyjádřen dokonavou formou slovesa *sprchovat se*, který vzniká přidáním prefixu *do-*, jenž přesně vyjadřuje právě ukončení činnosti. Další upřesnění následnosti dějů tak není potřeba.

Příklad č. 3

Mais maintenant qu' il en avait fini avec ce dernier et qu' il lui fallait inviter une des filles de Poudlard à l' accompagner au bal de Noël , il se demandait si un nouveau combat avec un dragon ne serait pas préférable.

Česká verze: *Ted', když to už bylo za ním, a on měl požádat nějakou dívku, aby s ním tančila na plese, připustil si, že by si to s drakem raději rozdal ještě jednou.*

Překladačským řešením tohoto příkladu je použití nedokonavého slovesa popisujícího situaci, které je docíleno prostřednictvím děje uvedeného ve francouzské větě předminulým časem. I když tedy česká verze formálně francouzské neodpovídá, sémanticky vyjadřuje totéž, a navíc uvádí pro upřesnění příslovce času *už*.

Sloveso faire

Dotaz: [lemma="avoir" & tag="VER:impf"] []{0,3} [lemma="faire" & tag="VER:ppe"]

Komentář k výslednému vzorku

Výsledný vzorek se opět skládá hlavně z vět hlavních (11 vzorků), u nichž často bohužel dostupný kontext nestačí k jednoznačnému obhájení použití předminulého času plus-que-parfait. Po významové stránce je zajímavé, že se pro nás nejběžnější význam

slovesa *faire* objevil jen v 5 vzorcích, jinak byl výraz buď součástí opisného tvaru, nebo nahradil zcela jiné sloveso, kterému slovníkový překlad neodpovídá, například *dire*.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	3	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	10	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	2	3
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	3	4
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladačské řešení	2	-

Příklad č. 1

D'abord, il était sûr que, cette fois, il avait fait tout ce qui était en son pouvoir pour se préparer.

Česká verze: *Dobře věděl, že tentokrát udělal všechno, co bylo v jeho silách, aby se připravil.*

Toto je případ téměř doslovného překladu francouzské věty. Namísto plus-que-parfait dodržujícího pravidla souslednosti časové je v češtině použito dokonavé sloveso, které odpovídá potřebným charakteristikám: představuje děj jednorázový, který předcházel jiné popisované skutečnosti.

Příklad č. 2

Il avait fait un jour son apparition dans notre groupe et on lui avait attribué le lit abandonné de Stana.

Česká verze: *Objevil se jednoho dne v našem družstvu a byla mu přidělena Stáňova osiřelá postel.*

Opisný tvar použitý ve francouzské verzi věty je nahrazen slovesem majícím stejný význam. Toto konkrétní slovní spojení v plus-que-parfait, význam slovesa a ještě navíc upřesnění pomocí příslovečného určení času naznačují, že se jedná o jednorázový děj, proto je nejvhodnějším českým ekvivalentem právě dokonavá forma slovesa.

Příklad č. 3

Lucien ne sut jamais ce qu' il avait fait pendant la nuit.

Česká verze: *Lucien se nikdy nedověděl, co v noci dělal.*

Ve francouzském jazyce jsou pevně dána pravidla souslednosti časové, která ale čeština nemá, místo toho pragmaticky spoléhá na použité výrazy v celkovém kontextu. V tomto případě je překladatelským řešením použití nedokonavého slovesa *délat*. V obou verzích věty je ale umístěno příslovečné určení času, navíc z celkového kontextu, ve kterém se věta nachází, vyplývá, že se jednalo o neopakující se děj, tedy o jednu konkrétní noc.

Příklad č. 4

Je feignis la surprise en disant que Zemanek avait fait, je me le rappelais fort bien, des études de biologie.

Česká verze: *Podivil jsem se a řekl jsem, že přece Zemánek, jak si dobře pamatuji, studoval biologii.*

Zde se jedná o podobný případ jako v minulé větě, předminulý čas je opět vyjádřen v češtině nedokonavým slovesem. Ve francouzské verzi je nutné použít tento čas, jelikož děj, který popisuje, byl v době vyprávění už minulostí. Čeština takové pravidlo nemá, může tedy použít tvaru, který jasně nevypovídá o předčasnosti či ukončenosti děje. Spoléhá pouze na význam slov jako na hlavní prostředek k pochopení věty.

Sloveso prendre

Dotaz:`[lemma="avoir"&tag="VER:impf"][]{}{0,3}[lemma="prendre"&tag="VER:pper"]`

Komentář k výslednému vzorku

Použitý vzorek se opět skládá jak z vět hlavních (8 případů), tak z vedlejších, z nichž se nejčastěji tentokrát objevuje věta vedlejší přívlastková (4 případy) a věta vedlejší předmětná (4 případy). Ve výsledném vzorku se také vyskytly hned dvě věty vedlejší podmínkové uvádějící hypotetický děj (příklad č. 5). Jinak můžeme konstatovat, že samotné sloveso se i přes jeho velmi časté užití v opisných tvarech často objevuje ve svém nejběžnějším významu a v takovém případě je vždy přeloženo pomocí českého dokonavého slovesa.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	5	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	9	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	0
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	5	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	1	4
Jiné překladačské řešení	1	-

Příklad č. 1

J' ai donc attendu en me servant de la carte que j' avais prise à Harry Potter.

Česká verze: *Hodně mi pomáhal plánek, který jsem Harrymu Potterovi sebral...*

Tento příklad je jedním z těch, kde se předminulý čas plus-que-parfait nachází ve větě vedlejší přívlastkové. Jeho použití je zde nevyhnutelné, jelikož popisuje děj, který jasně předcházela nějakému dalšímu, což vyplývá z významu celé věty. V českém překladu je použit jeho dokonavý ekvivalent *sebrat*.

Příklad č. 2

Le troupeau tout entier avait disparu et rien n'indiquait ou ne laissait soupçonner la direction qu'il avait prise.

Česká verze: *Celé stádo zmizelo a nedalo se poznat, kterým směrem se dalo.*

Mezi těmito větami dochází ke změně větné struktury: zatímco ve francouzské větě je umístěn předminulý čas do vedlejší věty přívlastkové, ta česká místo toho uvádí vedlejší větu podmětou. Předminulý čas je použit už ve větě hlavní, což může záviset na celkovém kontextu, v jakém se věta nachází. V každém případě má v obou případech za úkol popsat děj, který předchází popisované situaci, tedy děj ukončený, čemuž odpovídá použití českého dokonavého slovesa. Pro správné pochopení chronologického uspořádání v českém jazyce stačí samotný význam sloves.

Příklad č. 3

Une fois installée chez elle, j' avais pris l' habitude, le soir, à l' heure du coucher, de lui faire la lecture .

Česká verze: *Když jsem u ní bydlela, měla jsem ve zvyku jí každý večer před spaním předčítat.*

V tomto francouzském příkladu je použito plus-que-parfait pro vyjádření jednorázového děje v minulosti. Česká verze ale používá nedokonavé sloveso popisující dlouhodobější průběh. Formálně by se sice mohlo zdát vhodnějším řešením například *zvykla jsem si*, ale sama věta je přímo ohraničena několika časovými upřesněními ve formě věty vedlejší časové a příslovečného určení času, nedochází tedy k žádným chronologickým nejasnostem.

Příklad č. 4

Monsieur et Madame avaient vu par la fenêtre une lueur rose, Monsieur pensait qu' il y avait un incendie dans le voisinage et Madame croyait que notre maison avait pris feu.

Česká verze: *Pán a paní van Daanovi zahlédli otevřeným oknem narudlou záři. Pan van Daan si myslel, že v sousedství hoří, a paní van Daanová usoudila, že už chytil i náš dům.*

Jelikož výraz *avait pris feu* je v kontextu této věty možnou příčinou ostatních popisovaných skutečností, jeho použití ve formě předminulého času je nutné: opět se jedná o pravidlo souslednosti časové. Český jazyk žádné takové pravidlo nemá, použití dokonavého slovesa, které sémanticky odpovídá francouzskému výrazu, je ale nejvhodnějším řešením pro docílení stejného významu věty. Kvůli chronologickému upřesnění je zde ještě umístěno příslovce *už*, které klade důraz na předčasnost tohoto děje.

Příklad č. 5

...non j' ai pas pris d' aspirine je me suis dit ça va passer et je serais pas venu si ma femme n' avait pas pris le rendez-vous pour moi, d'ailleurs j' ai failli annuler mais elle m' aurait fait une crise.

Česká verze:...né Aspirin jsem si nevzal řek' jsem si to bude zase dobrý a nepřišel bych kdyby mě žena nebyla objednala beztak bych to byl málem zrušil jenže to ona by pak dělala cavyky.

Toto je jeden z ne příliš četných případů, kdy je v podmínkové větě vedlejší v české verzi použit minulý kondicionál. Samotné významové sloveso odpovídá sémanticky a jedná se samozřejmě o sloveso dokonavé vyjadřující jednorázovou akci.

Sloveso arriver

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:impf"][]{0,3}[lemma="arriver"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

V náhodném vzorku 20 příkladů je opět mnoho různorodých případů, které uvádějí různá překladatelská řešení. Nejčastější mezi nimi jsou věty hlavní (9 případů) a ve většině je pro překlad použito sloveso, které můžeme považovat za běžný ekvivalent slovesa *arriver*. Mezi dalšími vzorky jsou i dvě vedlejší věty podmínkové, z nichž jedna bude uvedena mezi příklady, jelikož je přeložena pomocí minulého kondicionálu.

Analýza respondentů

Postup překladu	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	15	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	1	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	2	3
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	2	4
Upřesnění pomocí časového indikátoru	1	4
Jiné překladatelské řešení	0	-

Příklad č. 1

La première fois que je l' avais invitée au cinéma, elle était bien entendu arrivée en retard.

Česká verze: *Když jsem ji prvně pozval do kina, přišla pochopitelně pozdě.*

V tomto souvětí je předminulý čas použit hned dvakrát, nejspíše se tedy jedná o popis ukončených dějů v dávné minulosti, která je vzpomínána v rámci celkového kontextu. V obou případech je překladatelským řešením použití dokonavého slovesa, pro sloveso *arriver* je to pak konkrétně *přijít*, které patří mezi vůbec nejčastější překlady tohoto výrazu.

Příklad č. 2

Nous avons discuté de ce qui se passerait si le lendemain, ou au plus tard le surlendemain, les ouvriers de monsieur Novotny n' étaient toujours pas arrivés pour construire le nouveau pont.

Česká verze: *Debatovali jsme o tom, co se stane, neobjeví-li se zítra nebo nejpozději pozítří dělníci pana Novotného, aby postavili nový můstek.*

Toto složité souvětí popisující minulost obsahuje vedlejší větu podmínkovou, ve které je použito plus-que-parfait. Na jeho místě je v českém překladu umístěn budoucí čas. Tento postup je ve francouzštině nepřijatelný, čeština ale nedodrhuje striktně pravidla souslednosti časové. Místo výrazu *s' il n' étaient pas arrivés* je tedy použit budoucí tvar dokonavého slovesa, ale z významu je jasné, že se děj odehrává v minulosti a tato speciální forma je použita pouze pro vyjádření hypotézy.

Příklad č. 3

Nul se saura jamais ce qui était arrivé au procureur de Judée.

Česká verze: *Nikdo nevěděl, co se děje se správcem Judeje.*

V tomto souvětí česká verze neobsahuje dokonce ani jeden z původních časů. Místo budoucího času ve větě hlavní je použit čas minulý vyjádřený nedokonavým slovesem. Věta vedlejší, která se zdá ve francouzštině vyjadřovat pomocí plus-que-parfait ukončený a jednorázový děj, je v češtině vyjádřena přítomným časem slovesa

vyjadřujícího průběh nějakého děje. Pokud bychom se zaměřili pouze na českou verzi věty, tento postup použití přítomného času i v rámci celkového kontextu v minulosti je běžným jevem.

Příklad č. 4

l'homme que K. avait vu de loin était arrivé lui aussi jusqu'à la porte; il s'était appuyé des deux mains à la traverse et se balançait sur la pointe des pieds comme un spectateur impatient.

Česká verze: *A ve dveřích stál muž, kterého K. předtím zahlédl za dívkou, držel se stropního trámu u nízkých dveří a trochu se pohupoval na špičkách jako netrpělivý divák.*

Předminulý tvar slovesa *arriver* ve francouzské verzi této věty popisuje konkrétní čin, kdežto v české větě je uveden stav, jakého bylo touto činností dosaženo. I když tedy formálně překlad originálu neodpovídá, dá se říci, že významově ano. Jelikož se jedná o popis stavu, je v českém překladu použito nedokonavé sloveso. Na začátku francouzské verze této věty je také použito plus-que-parfait slovesa *voir*. Sice se právě věnuji analýze jiného výrazu, ale stejně bych ráda upozornila na přítomnost příslovce času *przedtím*, které napomáhá čtenáři pochopit chronologické uspořádání popisovaných dějů.

Příklad č. 5

"Eh bien, messieurs", reprit Andrew Stuart, "si Phileas Fogg était arrivé par le train de sept heures vingt-trois, il serait déjà ici."

Česká verze: *"Nuže, pánové," pokračoval Andrew Stuart, "kdyby byl Phileas Fogg přijel vlakem v sedm hodin dvacet tři, byl by už zde."*

Zde se opět jedná o příklad podmínkové věty představující děj, který se ve skutečnosti neodehrál. V českém překladu je použit tvar minulého kondicionálu slovesa *přijet*, které přesně významově odpovídá slovesu *arriver*.

Sloveso partir

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:impf"][]{0,3}[lemma="partir"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Výsledný vzorek je stejně jako u ostatních příkladových sloves velmi různorodý. Jak po formální tak po sémantické stránce. V rámci InterCorpem vyhledaných výsledků se nejčastěji sloveso *partir* v plus-que-parfait vyskytuje ve větách hlavních (10 případů). Pro ty je velmi důležitý celkový kontext, jehož jsou součástí, protože právě on určuje, zda se jedná o předčasný děj, anebo jestli je plus-que-parfait použito z jiného gramatického nebo i stylistického důvodu. Dále se předminulý čas objevil v souvětích, konkrétně ve větách vedlejších předmětných či například příčinných. Opět se objevilo i jedno podmínkové souvětí (příklad č. 2). Výsledná tabulka ukazuje dosud největší výskyt nedokonavých sloves v českých překladech. Je tomu tak, jelikož jazyk velmi často používá jako ekvivalent tohoto slovesa opisný tvar *být pryč*.

Analýza respondentů

Překladatelské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	7	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	2	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	11	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	1	-
Jiné překladatelské řešení	0	-

Příklad č. 1

Je me dis alors, qu'elle n'était pas partie, qu'il était impossible qu'elle disparaisse, qu'elle ne soit plus.

Česká verze: *Tu mě napadlo, že neodešla, že se to nemůže stát, aby zmizela, aby už jí nebylo více.*

Na tomto příkladu je ukázáno, že plus-que-parfait může být použito ve větách společně s ostatními minulými časy, zde konkrétně s passé simple a imparfait. Jeho funkcí je opět vyjádření předčasnosti. V českém překladu je umístěn negativní tvar dokonavého slovesa *odejít*. Vlastní význam použitých výrazů jinak stačí k pochopení časového uspořádání celé věty.

Příklad č. 2

Et pourtant, il aurait pu jouer dans l'équipe d'Angleterre s'il n'était pas parti à la chasse aux dragons.

Česká verze: *Vůbec bych se nedivil, kdybys byl ještě lepší než Charlie Weasley, a ten mohl hrát za Anglii, kdyby se nevypravil bůhvíkam honit draky.*

Toto je příklad použití plus-que-parfait ve vedlejší větě podmínkové, kde stojí v opozici s minulým kondicionálem. Větná struktura je zachována i v českém překladu, užití minulého kondicionálu však nikoli, což potvrzuje skutečnost, že podmiňovací způsob minulý z českého jazyka pomalu mizí. Jeho místo i funkci tak zastává kondicionál přítomný, předminulost je pak opět vyjádřena dokonavým slovesem.

Příklad č. 3

...il avait rougi de s'être couché tout chaussé, de s'être mis dans cet état, et elle lui avait pardonné, il arrive des choses plus graves, il avait croqué une tranche de lard, s'était ébroué à la fontaine et puis était parti.

Česká verze: *...smířil se ráno s paní Zuzanou, probudila ho, byla v nočním čepečku a přinesla mu snídani, zastyděl se, že vlezl v botách do postele, že se tak zřídil, a ona mu odpustila, stávají se horší věci, najedl se slaniny a ošpráchal se u studny a šel.*

Jelikož se v tomto příkladu nachází hned několik sloves ve tvaru plus-que-parfait, zaměříme se na něj jako na celek. V českém překladu je hned na začátku uveden časový indikátor v podobě příslovce ráno, které upřesňuje dobu, kdy se odehrávají popsané děje, což díky předminulému času ve francouzštině není potřeba. Zajímavé je, že u všech sloves je v překladu do češtiny použit dokonavý tvar, ovšem kromě posledního. Ekvivalentem tvaru *était parti* je nedokonavé sloveso *jít*, které obvykle vyjadřuje průběh činnosti. Z pragmatického hlediska je ale toto vyjádření možné, čtenář je schopen pochopit smysl výrazu.

4.2. Korpusová analýza relativního času passé antérieur

Sloveso finir

Dotaz: [lemma="avoir"&tag="VER:simp"][] {0,3} [lemma="finir"&tag="VER:ppep"]

Komentář k výslednému vzorku

Z náhodného vzorku 20 případů se pouze jeden výrazně odlišuje větnou strukturou a nepatří do skupiny podřadných souvětí obsahujících věty vedlejší časové, a tím je věta hlavní (příklad č. 4). Opět se zde objevilo několik slovních spojení, které se v české verzi velmi liší. Také je v několika případech sloveso použito jako pomocné v infinitivní vazbě s významovým slovesem (příklad č. 3). Takový tvar přímo vypovídá o ukončení činnosti, tedy je v češtině automaticky vyjádřeno dokonavým slovesem. Tyto výsledky jsou samozřejmě uvedeny mezi dokonavými slovesy, které neodpovídají významově přímo studovanému slovesu, ale celému výrazu.

Analýza respondentů

Postup překladu	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	8	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	5	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	2	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladatelské řešení	4	-

Příklad č. 1

« *Eh bien, dit Maud quand ils eurent fini, si je m' attendais à ça!* »

Česká verze: „*No ne,*“ *řekla Maud, když skončili, „jestlipak jsem něco takového nečekala!“*

Tento příklad potvrzuje, že předminulý čas passé antérieur odpovídá v češtině dokonavým slovesům, z nichž právě *skončit* je podle Databáze překladových ekvivalentů nejčastějším ekvivalentem slovesa *finir* v překladech vůbec.

Příklad č. 2

Rikki- tikki trouva cela excellent, et, quand il eut fini, il sortit sous la veranda, s'assit au soleil, et fit bouffer sa fourrure pour la sécher jusqu'aux racines.

Česká verze: *Riki-Tikimu chutnalo velice, a když ho snědl, vyběhl na verandu, usedl na slunci a rozčechrával si kožich, aby mu proschnul až do kořínků.*

Český jazyk má možnost vyjádřit ukončení nějakého děje nebo činnosti přímo prostřednictvím konkrétního slovesa, které utvoří příslušným prefixem. To je i případ této věty, kde má výraz *snědl* stejné charakteristiky, jakými se v tomto příkladu vyznačuje sloveso *finir* ve tvaru passé antérieur, opět typicky použitému ve větě vedlejší časové uvedené spojkou *když*.

Příklad č. 3

Lorsqu' il eut fini de s' habiller, il sortit dans le couloir et alla dans la cuisine.

Česká verze: *Když už byl oblečený, sešel předsíní dolů do kuchyně.*

V tomto příkladu se opět jedná o typické souvětí s větou vedlejší časovou. Po časové spojce následuje tvar passé antérieur, který popisuje děj, který předcházeli ději věty hlavní. V tomto případě se právě jedná o vazbu slovesa *finir* s významovým slovesem, která naznačuje ukončení této činnosti. V české větě je tentokrát místo konkrétního procesu popsán stav, jakého jím bylo docíleno, a který se odehrával současně s dějem nadcházejícím, proto může být použito nedokonavé sloveso *být* jako přísudek jmenný se sponou.

Příklad č. 4

C'est pourquoi elle se mit pour de bon à la besogne et eut bientôt fini le gâteau jusqu'à la dernière miette.

Česká verze: *Pustila se tedy do koláče a hned ho měla v sobě.*

Toto je jeden z ne příliš častých případů, kdy se může passé antérieur objevit ve větě hlavní. Jeho funkcí je zdůraznit, jak rychle se daný děj odehrál. Zde je to navíc také vyjádřeno lexikálně příslušným příslovcem. Tento konkrétní postup je zachován i v českém překladu (příslovce *hned*), použito je ale sloveso nedokonavé, které opět popisuje výslednou situaci.

Sloveso faire

Dotaz: [lemma="avoir"&tag="VER:simp"][]{0,3}[lemma="faire"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Na první pohled se tento vzorek nezdá být relevantní, jelikož ze všech zkoumaných sloves je v českých ekvivalentech nejméně použit slovníkový překlad *faire*. I tak se ale jedná o použití studovaného času, proto ho z analýzy nevynechám.

Ze vzorku 20 vět se sloveso *faire* objevuje v 9 případech jako passé antérieur ustáleného spojení *avoir tôt fait de*, jehož významem je být rychlý či včasný. Podobný význam může mít i samotné použití passé antérieur, zejména pokud se objeví ve větě hlavní. Většina nalezených případů tedy popisuje děj, který se odehrál rychle či náhle, můžeme říci jednorázový děj, pro které je proto také v češtině použité dokonavé sloveso, které odpovídá významovému slovesu. Jelikož je to ustálené spojení, jehož je sloveso *faire* pouze součástí, jsou tyto případy uvedeny do druhého řádku tabulky. Z této výsledné tabulky je také znát, že nedokonavé sloveso jako ekvivalent passé antérieur se prakticky neobjevuje.

Analýza respondentů

Postup překladu	Počet případů	příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	1	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	17	2,3
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	0	-
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladatelské řešení	2	-

Příklad č. 1

Très belle de visage mais la poitrine ravagée, elle était engoncée dans une toge d' un blanc généralement plus que douteux, sentait le lait suri et possédait une jeune négresse esclave; on aurait dit une statue de cire et les tatouages bleuâtres qui cernaient son cou haussaient sa tête ainsi qu' eut fait un transparent faux col ou le carcan d' un très ancien supplice laissant aux peaux ses traces en broderie.

Česká verze: *Měla překrásný obličej, ale poničené poprsí, chodila po krk zahalená do bílé, většinou hodně ušmudlané tógy, byla citit zkyslým mlékem a měla mladou černošskou otrokyni; vypadala jako vosková socha a namodralé tetování na krku jí vyzdvihovalo hlavu podobně, jako by to udělal průhledný připínací límec nebo železný obojek starodávného mučícího nástroje, po němž zůstávají na kůži krajované stopy.*

Toto je v rámci obdrženého vzorku zajímavý případ, jelikož je to jediný příklad, kde je sloveso *faire* použito ve svém nejběžnějším významu a do češtiny přeloženo dokonavým *udělat*. Tvar *passé antérieur* je zároveň v české verzi vyjádřen pomocí přítomného kondicionálu a i význam věty naznačuje, že se jedná pouze o přirovnání nikoli o opravdový popis skutečnosti, tento úsudek však může být ovlivněn znalostí českého překladu. S žádným podobným tvarem jsem se během přípravy práce nesetkala, proto se domnívám, že jde o velmi ojedinělý případ takového použití relativního času *passé antérieur* nebo se jedná o chybný přepis textu do korpusu.

Příklad č. 2

Mais le médecin de service eut tôt fait de ramener au calme ces esprits inquiets et chagrins, et, peu à peu, ils se rendormirent.

Česká verze: *Ale lékaři brzy uklidnili vyšinuté pacienty, takže všichni postupně usínali.*

Jak ukazuje tento příklad, spojení *avoir tôt fait de* nebývá součástí věty vedlejší časové, i když je ve větě použito ve tvaru *passé antérieur*. Celý tvar zachovává své vlastnosti: předčasnost a ukončenost děje, zdůrazňuje ovšem navíc krátký časový horizont, v jakém se uvedený děj odehrál. V češtině je pro dosažení stejného významu použito dokonavé sloveso *uklidnit*, které je jednoslovným ekvivalentem francouzského spojení *ramener au calme*, a zvláštní povaha děje je upřesněna pomocí příslovce *brzy*.

Příklad č. 3

L' affaire eut tôt fait de mûrir dans ma tête.

Česká verze: *Měl jsem všechno rychle promyšleno.*

Zde je opět použito stejné ustálené spojení jako v předchozím příkladu. Vlastní významové sloveso je pak v české verzi vyjádřeno pomocným slovesem *mít* a trpným rodem dokonavého *promyslet*. Příslovce *rychle* zdůrazňuje, že tohoto stavu bylo dosaženo během velmi krátké doby.

Sloveso prendre

Dotaz:[lemma="avoir"&tag="VER:simp"][]{0,3}[lemma="prendre"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Tentokrát jsou úplně všechny příklady náhodně vybrané paralelním korpusem souvětími obsahující větu vedlejší časovou. Kromě nejčastějších spojek, kterými jsou *quand* a *lorsque*, se zde objevily i méně časté jako například *aussitôt que* či dokonce *sitôt que*. Jak už bylo řečeno, sloveso *prendre* může mít velmi mnoho významů, zejména pokud se nachází v přímém spojení s předmětem přímým, kteréžto tvary čeština většinou překládá jednoslovně (např. *prendre place – usednout*). I u takových případech ale zkoumáme výběr ekvivalentního slovesa a jeho vidovou povahu. Ve dvou případech jsme se opět setkali s překladatelským řešením, které francouzský slovesný tvar úplně vynechává.

Analýza respondentů

Postup překladu	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	3	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	15	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	1	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladatelské řešení	1	4

Příklad č. 1

Aussitôt qu ' il eut pris le morceau, il sortit.

Česká verze: *Jidáš přijal skývu a hned vyšel ven.*

Passé antérieur je použit ve větě vedlejší časové, která chronologicky předchází větě hlavní, tvar je tedy použit právě proto, že popisuje předčasný děj. Tato struktura je v češtině pozměněna, místo ní jsou použity dvě věty hlavní. Stále se ale jedná o děje, které následovaly hned po sobě, což významově naplňují právě dokonavá slovesa.

Příklad č. 2

Ses répugnants amis lui ont révélé l' existence, au fond d' une forêt d' Albanie, d' un endroit qu' ils évitaient soigneusement car, souvent, de petits animaux comme eux y mouraient prématurément après qu' une ombre noire eut pris possession de leur corps.

Česká verze: *Jeho odporní malí kamarádkové mu prozradili, že hluboko v albánských lesích je místo, jemuž se vyhýbají, neboť malé tvory, jako jsou oni, tam už kolikrát připravil o život temný stín, který do nich vstoupil.*

Toto souvětí je zajímavé kvůli vztahu předminulého a minulého času použitého v jeho druhé části. Jak bylo vysvětleno v teoretické části práce, *passé antérieur* popisuje ukončené a předčasné děje. Jak ale ukazuje tato věta, může být použit i pokud se nejedná o děje jednorázové, nýbrž vícekrát se opakující. Slovesným časem použitým v sousední větě je pak minulý čas průběhový, který má také tuto charakteristiku, a předminulý čas vyjadřuje děj, který mu pokaždé předchází. V tomto konkrétním případě je pro českou verzi použito dokonavé sloveso, ovšem protože se jedná o opakující se děj, mohlo by být použito i frekventativum.

Příklad č. 3

Dès que l'équipe des piliers eut pris une avance suffisante, Hughes mit en route celles de la superstructure.

Česká verze: *Jakmile tato skupina měla dostatečný předstih, nasadil Hughes velký počet lidí na stavbu železničního svršku.*

Českým ekvivalentem francouzského spojení s *passé antérieur* je v tomto případě nedokonavé sloveso *mít*. Po sémantické stránce se jedná téměř o stejné vyjádření, ve francouzštině je ovšem kladen větší důraz na samotnou akci vyjádřenou tak předčasně na rozdíl od češtiny, která se zabývá celkovým stavem situace. Jelikož se ale jedná opět o vedlejší větu časovou, české *jakmile* směřuje daný děj ke konkrétnímu momentu.

Příklad č. 4

Le courage de Frodon s' était ranimé pour un temps après qu' il se fut échappé et qu' il eut pris quelque nourriture une gorgée de cordial, mais à présent une profonde inquiétude, alla jusqu' à la peur, l' envahit de nouveau.

Česká verze: *Frodovi na chvíli stoupla nálada po šťastném vyvážnutí a po jídle a doušku životabudiče; teď ho však opět prostupovala hluboká tíseň a přerůstala v děs.*

Jak už bylo mnohokrát řečeno, *passé antérieur* se objevuje hlavně ve větách vedlejších časových, které je možné často nahradit pouze příslovečným určením času. Tento postup se tak může stát překladatelským řešením, jako je tomu u tohoto souvětí, kde je právě místo vedlejší věty použito příslovečné určení času *po jídle*.

Sloveso arriver

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:simp"][]{0,3}[lemma="arriver"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Ze všech tří studovaných časů je použití *passé antérieur* nejomezenější. Všechny vzorky, které Intercorp náhodně vyhledal pro výskyt slovesa *arriver* v tomto tvaru, jsou vedlejší věty časové. 16 případů pak obsahuje časovou spojku *lorsque* a 4 spojku *quand*. Kvůli slovesu *arriver*, které se dá v jednom ze svých významů označovat jako „pohybové“,

se často objevuje překladatelské řešení, které místo přeložení tvaru *passé antérieur* použije pouze příslovečného určení místa.

Analýza respondentů

Postup překladu	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	11	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	3	-
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	2	2
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladatelské řešení	4	-

Příklad č. 1

Balthasar se mit à l' ouvrage dès la semaine suivante, lorsque le papier choisi fut arrivé.

Česká verze: *Baltazar se do díla pustil hned příští týden, jakmile přišel požadovaný papír.*

V tomto příkladu se jedná o téměř doslovné překlady. Použití relativního času předčasného ve větě vedlejší časové vyžaduje vyjádření ukončeného a dříve se odehraného děje i v české verzi. K tomu je tedy použito dokonavé sloveso *přijít*.

Příklad č. 2

Attends un peu, Hermione, dit lentement Harry lorsqu' ils furent arrivés au milieu du couloir.

Česká verze: *"Já už vím, " řekl Harry pomalu, když byli v polovině chodby." Počkej chvílku, Hermiono ...".*

Opět se jedná o vedlejší větu časovou, která je zachována i v české verzi. Místo použití dokonavého slovesa je ale použito nedokonavé sloveso *být*, které je upřesněno příslovečným určením místa uvedeném i ve francouzské verzi věty. V té se tedy jedná o předčasný děj, ale v té české o současný. Ve významu věty ale nedochází k žádnému markantnímu rozdílu.

Sloveso partir

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:simp"][]_{0,3}[lemma="partir"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Výsledný vzorek 17 příkladů se kromě jednoho skládá ze souvětí obsahujících vedlejší větu časovou. Ve zbývajícím vzorku je passé antérieur součástí věty hlavní, kde poukazuje na rychlý nebo brzký průběh děje v minulosti (příklad č. 3), jak tomu bylo i u ostatních obdobných případů, na které jsem narazila při zkoumání ostatních sloves. V klasických větách vedlejších jsou opět nejčastěji použity spojky quand a lorsque překládané jako když, dále také après que a dès que. Co se týče vlastního překladu konkrétních slovesných tvarů, nejčastěji je sloveso přeloženo doslovně dokonavým tvarem odejít.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	10	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	3	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	4	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	2	1,2
Jiné překladačské řešení	0	-

Příklad č. 1

Lorsque Malefoy et ses amis furent partis, Ron et Harry se tournèrent l'un vers l'autre.

Česká verze: *Když pak odešel, Ron a Harry se podívali jeden na druhého.*

V tomto těchto dvou překladech se sice liší podmět ve větě vedlejší, jinak je ale struktura souvětí stejná. Předminulý čas věty vedlejší časové vyjadřuje děj přecházející ději věty hlavní a do češtiny je přeložen dokonavým slovesem. Sémanticky je sloveso *odejít* přesným ekvivalentem *partir*. V české verzi věty je navíc použito časové příslovce, které zde ovšem neslouží k upřesnění předčasného charakteru děje, spíše situuje výraz v rámci celého kontextu.

Příklad č. 2

Quand ils furent partis, je m'en allai à travers champs jusqu'à Walton.

Česká verze: *A když pak zmizeli, práskl jsem do bot přes pole k Waltonu.*

Toto souvětí se formálně podobá předchozímu příkladu. Nejčastěji používaná časová spojka *quand* uvádí větu vedlejší časovou obsahující *passé antérieur* a ten je použit pro předčasný děj ukončený v momentě, kdy se odehrává děj věty hlavní vyjádřený prostřednictvím *passé simple*. V české verzi je opět použito dokonavé sloveso, jelikož je nutné použít tvar pro ukončený děj, které ovšem významově nepatří mezi běžné překlady slovesa *partir*. Přísluvné určení času pak má stejnou hodnotu jako v příkladu č. 1.

Příklad č. 3

Ils se mirent en selle, et bientôt ils furent partis dans la brume qui semblait ne s'ouvrir qu'à contrecœur pour se refermer d'un air rébarbatif derrière eux.

Česká verze: *Nasedli a brzy ujížděli do mlhy, která se před nimi otvírala jakoby neochotně a nepřístupně se za nimi zavírala.*

Toto je jediný případ z výsledného vzorku, kdy se passé antérieur objevuje ve větě hlavní. Jak už bylo řečeno, jeho hlavní úlohou zde není ani tak popis předčasnosti, ale rychlosti či v tomto případě časové blízkosti daného děje. Tento jev je vysvětlen a ještě víc zdůrazněn příslovcem, které je použito v obou verzích souvětí. Jako samotný ekvivalent slovesného tvaru je uvedeno sloveso nedokonavé odpovídající delšímu neohrazenému průběhu děje, překlady si tedy zcela neodpovídají, protože francouzský tvar naznačuje děj ukončený, který proběhl v jeden konkrétní okamžik.

4.3. Korpusová analýza relativního času futur antérieur

Sloveso finir

Dotaz: [lemma="avoir"&tag="VER:futu"][]{0,3}[lemma="finir"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Jelikož je předbudoucí čas futur antérieur méně častým, jsou také příkladové věty typologicky mnohem podobnější, než tomu bylo u plus-que-parfait. V teoretické části bylo vysvětleno, že se tento čas používá zejména ve vedlejších větách časových, což výsledný vzorek potvrzuje: z 20 vyhledaných vět je takových případů 14, přičemž nejpoužívanějšími časovými spojkami jsou *quand* (12 případů) a *lorsque* (2 případy), do češtiny většinou přeložené jako *až*. Jeden z výsledných vzorků používá futur antérieur k vyjádření hypotetického děje (příklad č. 4).

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	7	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	7	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	3	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	3	4
Jiné překladačské řešení	3	-

Příklad č. 1

Non, y aura pas d' endroits merveilleux où aller quand j' aurai fini mes études et tout.

Česká verze: *Ne, nebudou krásná místa, kam jít, až skončím svá studia a vůbec.*

Tento příklad je typickou ukázkou použití futur antérieur ve větě vedlejší časové, kde následuje po časové spojce. V české větě je použito sloveso *skončit*, které významově přesně odpovídá původnímu výrazu. Je to dokonavé sloveso, které vypovídá o ukončenosti tohoto děje.

Příklad č. 2

Quand son épouse aura fini de grandir et sera adulte et pour peu qu'elle hérite les proportions de feu son père, elle le pourra porter quelquefois dans ses bras.

Česká verze: *Až mu choť dospěje a doroste, a podědí-li tělo nebožtíka tatíčka, může ho občas nosit v náručí.*

V tomto příkladu můžeme pozorovat výhodu českého jazyka, která spočívá ve schopnosti utvořit u většiny sloves hned několik dokonavých forem. Slovní spojení použité ve francouzské větě klade důraz nejen na předčasnost děje, ale hlavně také na jeho ukončenost. První z charakteristik by bylo v překladu docíleno například použitím slovesa *vyrůst*, prefix *do-* ale lépe odpovídá původnímu významu, jelikož přímo vyjadřují naplnění děje.

Příklad č. 3

Lorsque nous aurons fini de diner, Pétunia, tu retourneras dans le salon avec Mrs Mason et j'orienterai la conversation sur les perceuses.

Česká verze: *Až bude po večeři, ty Petunie, odvedeš paní Masonovou zpátky do obývacího pokoje na kávu, a já přivedu řeč na vrtačky.*

Tato věta je opět typickým příkladem použití předbudoucího času ve větě vedlejší časové. Chronologie je upřesněna pomocí časových spojek, v české verzi je ale místo slovesa přímo odpovídajícího francouzskému výrazu *finir de diner* použit opisný tvar *až bude po večeři*, tedy časový údaj popisující situaci, která nastane, až se odehraje děj vyjádřený ve francouzské verzi časem futur antérieur.

Příklad č. 4

Il aura fini par imaginer la réponse qu'il recevrait et il aura préféré se retirer afin qu'à tout le moins l'incertitude subsiste.

Česká verze: *Asi už pochopil, co dostane za odpověď, a tak radši odjel, aby to zůstalo aspoň nejasné.*

Zde je v kontextu vyprávění v minulosti tvar futur antérieur použit pro popis hypotetického děje. V češtině je minulý čas zachován a skutečnost, že se jedná pouze o domněnku, je vyjádřena pomocí částice *asi*.

Sloveso faire

Dotaz: [lemma="avoir"&tag="VER:futu"][] {0,3} [lemma="faire"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Na rozdíl od předchozí analýzy výskytu slovesa *finir* ve tvaru futur antérieur se takový tvar slovesa *faire* téměř nevyskytuje ve vedlejších větách časových (pouze 3 případy). Narazila jsem zde ale hned na 5 vzorků, ve kterých je futur antérieur použit pro vyjádření hypotetického děje, který je do češtiny přeložen pomocí minulého či přítomného času. Tento jev bude znázorněn v příkladu č. 4.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	8	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	9	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	1	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	1	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	1	1
Jiné překladačské řešení	1	-

Příklad č. 1

Mais en vérité, j' aurai fait ce qu' il faut pour que les hommes ne le soient pas.

Česká verze: *Ale doopravdy nejdřív udělám, co je třeba, aby lidé sami nebyli.*

Předminulý čas je v tomto příkladu umístěn do hlavní věty a jeho ekvivalentem je dokonavé *udělat*, které patří podle Databáze překladových ekvivalentům k nejčastějším překladům slovesa *faire* majícím dokonavou formu. V původní větě je předčasnost vyjádřena prostřednictvím předbudoucího času, v české verzi je k tomu použito časové příslovce *nejdřív*.

Příklad č. 2

Antoine n' aura fait que placer de l' argent dans ton affaire.

Česká verze: *Antoine tak jenom umístí svůj kapitál do tvého obchodu.*

Sloveso *faire* je v tomto případě součástí opisného tvaru, který nelze do češtiny doslovně přeložit, proto je použit jiný výraz, který ale sémanticky původní větě odpovídá. Jedná se opět o jednorázový děj, který předchází popisované situaci, proto je sloveso použité v češtině opět dokonavé.

Příklad č. 3

Baignez la quand Gimli aura fait chauffer de l' eau.

Česká verze: *Vypláchni si to, až bude mít Gimli horkou vodu.*

Zatímco francouzská struktura věty vedlejší časové v tomto příkladu uvádí ukončenou činnost předcházející nějaké jiné, česká verze používá nedokonavého slovesa, které popisuje výsledný stav, kterého bude touto činností docíleno, významově jsou tedy věty odpovídající.

Příklad č. 4

Au cours de sa permission de l' été 16, il aura fait un écart, qu' il a dû avouer à Véro, qu' elle ne lui a pas pardonné.

Česká verze: *Během dovolené v létě roku 1916 zřejmě Véro zahnul, potom se jí k tomu přiznal a ona mu to neodpustila.*

Futur antérieur v této větě má za úkol vyjádřit hypotetický děj, který se měl odehrát v konkrétní čas v minulosti. V české verzi je použit minulý čas dokonavého slovesa. Hypotetická povaha tohoto děje přitom upřesněna pomocí příslovce *zřejmě*.

Sloveso prendre

Dotaz: [lemma="avoir"&tag="VER:futu"][] {0,3} [lemma="prendre"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Pro sloveso *prendre* ve tvaru futur antérieur bylo nalezeno pouze 9 výsledků, přesto se ale tyto příklady odlišují, hlavně z důvodu častého užití tohoto slovesa jako pomocného v různých slovních spojeních. V pěti případech se tvar vyskytuje ve vedlejší větě časové

se spojkou *quand*, *lorsque* nebo *dès que*. Ve dvou případech je pro češtinu použit minulý čas, což umožňuje celkový význam kontextu, ale také to, že čeština jednoduše nedodrží tak striktní gramatická pravidla v této oblasti jako francouzština.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	2	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	5	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	1	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladačské řešení	1	-

Příklad č. 1

Ils deviendront vraiment dérisoires quand l' Assistance publique m' aura pris en charge à 100 %, le temps d' un traitement chimiothérapique de la dernière chance, de quelques ablations puis du cheminement accéléré vers la mort.

Česká verze: *Ty budou vlastně směšné, až si mě sociální péče vezme na starost po dobu chemoterapie poslední naděje, několika operací a urychleného pochodu k smrti.*

Futur antérieur se v tomto příkladu nachází ve větě vedlejší časové a popisuje děj ukončený před tím, který je vyjádřen ve větě hlavní. Tento význam je v češtině zachován budoucím tvarem dokonavého slovesa *vzít*, které je podle Databáze překladových ekvivalentů hned druhým nejčastějším českým ekvivalentem *prendre*.

Příklad č. 2

Je ne serai tranquille que lorsque le tournoi aura pris fin, c'est-à-dire à la fin du mois de juin.

Česká verze: *Začnu zas klidněji dýchat, teprve až tenhle turnaj skončí. A to bude nejdřív v červnu.*

Opět se jedná o vedlejší větu časovou, tentokrát je ale použita méně častá časová spojka *lorsque* do češtiny v naprosté většině případů překládaná jako *až*. Futur antérieur

popisuje děj, který bude předcházet stavu vyjádřenému ve větě hlavní a bude tedy ukončen. V české verzi je opět použito dokonavé sloveso, které nejlépe odpovídá významu původní věty.

Příklad č. 3

Il aura pris des risques, vécu des aventures, mais, au final, retombera sur ses pattes.

Česká verze: *Riskoval, prožil mnohá dobrodružství, ale pak se stejně vrátí na zem.*

Toto je právě jeden z případů, kde je futur antérieur v češtině vyjádřen pomocí minulého času. U prvního výrazu je v překladu použito nedokonavé sloveso, ale vzhledem k výčtu dalších činností, které mu budou následovat, je jasné, že bude tento děj ukončený. Nakonec je nutné podotknout, že kontext, kterého je věta součástí, popisuje situaci, která se ve skutečnosti neodehrává, pouze se o ní v příběhu mluví.

Sloveso arriver

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:futu"][]{0,3}[lemma="arriver"&tag="VER:ppe"]

Komentář k výslednému vzorku

V obdrženém vzorku 14 příkladů je nejčastějším ekvivalentem slovesa *arriver* dokonavé *přijet*, *stát se* v negativní formě a *podářit se*. V polovině příkladů se opět jedná o věty vedlejší časové obsahující spojky *quand*, *dès que* a *lorsque*. Tentokrát se v žádném z příkladů nejedná o vyjádření hypotetického děje. Rovnou ve 4 případech původní tvar v českém překladu není vůbec zachován. Místo toho je například použito pouze příslovečné určení místa, které nahrazuje celý slovesný tvar.

Analýza respondentů

Překladatelské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	6	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ekvivalent slovního spojení	2	2
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ekvivalent slovního spojení	2	3
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladatelské řešení	4	-

Příklad č. 1

Fais bon voyage, mon chéri, et envoie -moi un hibou quand tu seras arrivé.

Česká verze: *Takže, Percy, drahoušku, přeji ti pěkný školní rok a pošli mi sovu, až přijedeš do Bradavic.*

V této větě se futur antérieur nachází ve vedlejší větě časové společně se spojkou *quand* v češtině vyjádřené nejběžnějším ekvivalentem *až*. V české verzi je použito dokonavé sloveso, které významově zcela odpovídá původnímu významu.

Příklad č. 2

Il faut abandonner une bonne partie de ce que nous avons emporté pour nous protéger des rigueurs du temps: vous n'en aurez pas besoin à l'intérieur, ni, je l'espère, lorsque nous serons arrivés de l'autre côté et que nous descendrons dans le Sud.

Česká verze: *Musíte odložit většinu věcí, které jsme si vzali do nepohody: uvnitř je potřebovat nebudete, a až vyjdeme, doufám, že cestou na jih také ne.*

Futur antérieur se opět nachází ve větě vedlejší časové, tentokrát s méně častou spojkou *lorsque* opět přeloženou jako *až*. Použité české sloveso je opět dokonavé, jeho výběr se ale pravděpodobně řídí zároveň podle stylistických i sémantických hledisek, aby celkový význam výrazu odpovídal francouzské verzi, ale také aby byl výsledný překlad pro český jazyk přirozený.

Příklad č. 3

On sera arrivés dans dix minutes .

Česká verze: *Za deset minut jsme doma.*

Po gramatické stránce se dvě verze této věty v různých jazycích liší. Ve francouzské verzi klade futur antérieur důraz na dokonavost popisovaného děje, který se odehraje v určitém časovém horizontu. Český překlad ale užívá přítomného času nedokonavého slovesa *být*, které navíc vyjadřuje stav v budoucnosti. Dá se říci, že sémanticky jsou výrazy odpovídající.

Sloveso partir

Dotaz: [lemma="être"&tag="VER:futu"][]{0,3}[lemma="partir"&tag="VER:pper"]

Komentář k výslednému vzorku

Sloveso *partir* ve tvaru futur antérieur Intercorp vyhledal pouze v 9 případech. 3 z nich představují tento slovesný čas jako prostředek pro vyjádření hypotetických dějů, což je zřejmé z celého kontextu uvedeného úryvku. Zatímco francouzština ve všech 3 případech postupuje stejně, české překlady se liší a každý překlad volí jiné řešení: podmiňovací způsob, minulý čas či upřesnění pomocí částice *asi* (příklad č. 3). Mezi ostatními vyhledanými vzorky najdeme hlavně typická souvětí obsahující vedlejší věty časové (4 případy), ve kterých se přebudoucí čas vyskytuje nejčastěji. Většina českých verzí opět uvádí nedokonavé sloveso *být* jako součást jmenného přísudku na základě jeho sémantických vlastností.

Analýza respondentů

Překladačské řešení	Počet případů	Příklad
Dokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	1	1
Dokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	3	-
Nedokonavý tvar slovníkového ekvivalentu	0	-
Nedokonavé sloveso odlišného významu/ ekvivalent slovního spojení	5	2
Upřesnění pomocí časového indikátoru	0	-
Jiné překladačské řešení	0	-

Příklad č. 1

Frère Gris, quand nous serons partis, tiens bon ensemble les vaches et fais -les remonter par le débouché du ravin.

Česká verze: *Až odejdeme, Šedý Bratříku, drž krávy pohromadě a vežeň je do spodního konce rokliny.*

Toto souvětí obsahuje přebudoucí čas společně s imperativem, vyjadřující pokyn k vykonání nějaké činnosti, poté co se odehraje nějaká jiná. Z tohoto důvodu je ve francouzštině právě futur antérieur, v češtině vyjádřen dokonavým slovesem, které má stejné sémantické vlastnosti jako francouzské *partir*.

Příklad č. 2

Après, quand nous serons partis, vous serez toujours avec moi.

Česká verze: *Jinak budete stále u mne, až pojedeme.*

Zde je použit v české verzi věty budoucí tvar slovesa jet, tedy slovesa nedokonavého. V češtině tedy dva uvedené děje chápeme jako současné, ale ve francouzském překladu se jedná o děje následující po sobě. Překlady si tedy zcela neodpovídají.

Příklad č. 3

Il sera parti déjeuner - répondit l'un d'eux en riant.

Česká verze: *„Asi se šel nasnídat," odpověděl jeden z nich se smíchem.*

Ve francouzské verzi této věty vyjadřuje futur antérieur hypotetický děj. Jedná se o domnělý děj, který se měl odehrát v minulosti, český jazyk tedy použití minulého času zachovává a na skutečnost, že se jedná pouze o hypotézu, poukazuje částice *asi*, jejíž použití ve francouzštině není potřeba. Časované pomocné sloveso je v češtině nedokonavé, jelikož je ale ve spojení s infinitivem dokonavého významového slovesa, význam celého spojení jednoznačný a celkově dokonavý.

Závěr

Předmětem této bakalářské práce bylo zkoumání francouzských relativních časů vyjadřujících předčasnost: *plus-que-parfait*, *passé antérieur* a *futur antérieur*, a následně jejich ekvivalentů v českém jazyce. V teoretické části práce tak byl nejdříve představen francouzský slovesný systém, jehož součástí tyto časy jsou, a následně systém český, čímž jsem se snažila poukázat na systémové rozdíly mezi oběma jazyky. Nejzásadnějším rozdílem byl samozřejmě fakt, že předčasné časy v češtině již neexistují, zmínila jsem ale i další odlišnosti, zejména pojetí aspektu, který se stal zásadním pojmem pro tuto práci. V poslední kapitole teoretické části jsem se pak pokusila uvést možnosti vyjádření předčasnosti v češtině pomocí různých gramatických či lexikálních prostředků, mezi kterými zaujal hlavní roli právě slovesný vid jak pro překlad relativních časů minulých, tak pro čas předbudoucí. Jako pomocné prostředky pro správné pochopení uspořádání dějů v rámci výpovědi jsem pak navrhla časové indikátory a přechodník minulý jako ekvivalent předminulých časů. Posledním zmíněným pojmem byl minulý kondicionál užívaný v podmínkových větách.

Uvedené hypotézy jsem se pokusila dokázat v praktické části práce, která spočívala ve zkoumání sloves *finir*, *faire*, *prendre*, *arriver* a *partir* v každém ze tří relativních časů. K této analýze mi posloužil paralelní korpus Intercorp, který mi umožnil vyhledat v literárních textech příklady použití těchto časů a zároveň jejich české ekvivalenty. U takto nalezených příkladových vět jsem pak zkoumala, za jakých podmínek jsou relativní časy užívány a jaké jsou pro ně typické vlastnosti.

Ukázalo se, že u každého z časů najdeme kromě základní vlastnosti vyjádření předčasnosti i další zajímavosti. U *plus-que-parfait* je to velmi široké spektrum užití snad ve všech druzích vět vedlejších a také při dodržování pravidel souslednosti časové, která je v případech vedlejších vět podmínkových v češtině opravdu vyjadřována minulým, ale i přítomným kondicionálem. Pro *passé antérieur* naopak platí, že se objevuje téměř výhradně ve větách vedlejších časových. Výjimkou mohou být věty hlavní, které mají specifický význam a vyjadřují rychlost či náhlost popsaného děje. Předbudoucí čas má zase schopnost popsat hypotetický děj v minulosti. Všechny tyto prvky uvedené v teoretické části práce korpusová analýza potvrdila.

Hlavním zkoumaným prvkem byly ale české ekvivalenty francouzských sloves, zejména pak jejich aspektuální povaha. Předmětem práce byla studie předčasných časů, které mají poukazovat na ukončenost děje. Pokud byla tedy jejich základní vlastností,

očekávala jsem, že jejich nejčastějšími ekvivalenty v češtině budou dokonavá slovesa charakteristická právě touto ukončeností. I tato teorie se v praktické části potvrdila. V případě že bychom brali v úvahu pouze výsledky, které obsahovaly v českém i francouzském jazyce příkladové sloveso v běžném významu, bychom mohli konstatovat, že naprostá většina českých ekvivalentů byla dokonavá. Z porovnání všech výsledků, tedy i těch, kdy francouzské sloveso sloužilo jako pomocné, nebo těch, kde bylo v češtině použito sloveso jiného významu, jasně vyplývá, že užití dokonavého slovesa pro vyjádření předčasných dějů zdaleka převládá.

Pokud je přeci jen použito sloveso nedokonavé, je to většinou dáno sémanticky: tento výraz popisuje stav, kterého je docíleno konkrétním dějem vyjádřeným ve francouzštině relativním časem, nebo se jedná o sloveso, u kterého je zvykem jej v češtině používat i pro jednorázové děje a nedochází tak k jeho špatné interpretaci. Největší výskyt nedokonavých sloves byl zaznamenán u ekvivalentních výrazů k času plus-que-parfait.

Korpusová analýza potvrdila i užívání časových indikátorů pro upřesnění toho, v jakém pořadí se popisované děje odehrály či odehrají, ovšem ne v takové míře, jak jsem očekávala. Největší výskyt jsem zaznamenala u času plus-que-parfait, které se může objevit v jakémkoli typu věty a může tak nejčastěji docházet k nejasnostem u jeho českého ekvivalentního vyjádření. Passé antérieur a futur antérieur se naopak vyskytují převážně ve vedlejších větách časových po příslušné spojce, většinou tedy není třeba dalšího chronologického upřesnění. Obecně je nutné říci, že ve většině případů byly konkrétní časové údaje v obou verzích věty, a tedy součástí překladů, nikoliv prostředkem pro upřesnění chronologického uspořádaní dějů přidaným v české verzi.

Poslední možnost vyjádření předminulých časů v češtině, přechodník minulý, který jsem také uváděla v teoretické části, se na základě korpusové analýzy nepotvrdila. Zkoumaný vzorek neobsahoval ani jeden takový příklad, což je pravděpodobně způsobeno tím, že se jedná o zastaralý tvar, který už se v českém jazyce téměř nepoužívá.

Praktická část také ukázala, že čeština na rozdíl od francouzštiny nemá žádná jednotná pravidla v oblasti vyjadřování předčasných dějů. Nalezneme zde slovesa dokonavá i nedokonavá v minulém, přítomném i budoucím čase, v indikativu i kondicionálu. Hlavně tedy klade důraz na samotný význam uvedených výrazů a celého kontextu a často tak ponechává čtenáři prostor k vlastní logické interpretaci textu.

Tato práce ukázala, že zkoumání konkrétních jevů napříč tak rozlišnými jazyky jako je francouzština a čeština, je velmi zajímavou a zároveň složitou disciplínou. Každý z jazyků má své vlastní vyjadřovací prostředky, které jsou u jednoho z nich bohatší v jedné oblasti, a u druhého zase v jiné. A tak, i když lze určit nějaká konkluzivní řešení, vždy se najdou výjimky, které je zase zpochybní. Nutno říci, že jsem během analýzy francouzských a českých ekvivalentních vět často přemýšlela nad tím, do jaké míry se mohou překlady lišit, aby stále formálně, sémanticky a stylisticky odpovídaly originálu. Jistě by bylo zajímavým úkolem pokusit se odhalit, jaká pravidla a postupy jsou pro tuto problematiku stěžejní.

Résumé

Le but de ce mémoire de Licence est l'analyse des temps relatifs français qui expriment l'antériorité: le plus-que-parfait, le passé antérieur et le futur antérieur, et puis leurs expressions équivalentes tchèques. On a donc d'abord présenté le système verbal français dont ces trois temps font partie et puis le système tchèque. Lors de cette présentation j'ai essayé de mettre en lumière les différences entre ces deux systèmes. Le fait qu'il n'existe pas de temps relatifs en tchèque est évidemment le plus important, mais j'ai aussi mentionné d'autres différences, surtout la notion de l'aspect verbal qui est ensuite devenue une des plus essentielles pour ce travail. Dans le dernier chapitre de la partie théorique, j'ai présenté plusieurs hypothèses pour exprimer l'antériorité en tchèque parmi lesquelles, l'aspect joue le rôle principal. On a aussi présenté les indicateurs temporels et le gérondif passé comme les autres moyens d'exprimer les actions antérieures, ainsi que le conditionnel passé qui peut être utilisé dans des subordonnées circonstancielles de condition.

J'ai essayé de confirmer mes hypothèses dans la partie pratique, qui repose sur l'analyse des trois temps relatifs des verbes *finir*, *faire*, *prendre*, *arriver* et *partir*. A l'aide du système Intercorp, qui est un corpus parallèle auprès du projet Corpus national tchèque (Český národní korpus) je cherchais des exemples de l'usage de ces trois temps et leurs équivalents tchèques dans des textes littéraires, en analysant les points communs et les différences.

Hormis l'antériorité, tous ces temps relatifs ont leurs propres spécificités. Le plus-que-parfait peut être utilisé dans tous les types de subordonnées et joue aussi un rôle important dans la concordance des temps, en touchant des propositions subordonnées conditionnelles dans lesquelles la langue tchèque, utilise les formes du conditionnel passé ou présent, ceci étant confirmé lors de l'analyse.

Le passé antérieur est contrairement au plus-que-parfait, utilisé seulement dans des subordonnées circonstancielles temporelles et rarement dans des propositions principales ou son rôle est différent. Au lieu de l'antériorité, il a pour but de décrire une action immédiate au passé qui se déroule dans un temps très court.

Le troisième temps grammatical, le futur antérieur, apparaît aussi notamment dans des subordonnées temporelles, mais en plus il est capable d'exprimer une action hypothétique au passé.

Dès le début de ce travail, on se concentrait beaucoup sur l'aspect des verbes. Contrairement au français, le tchèque ne distingue que l'aspect perfectif et imperfectif (ou accompli et inaccompli en fonction de la terminologie utilisée). Avec les verbes perfectifs on a trouvé une caractéristique correspondante à celle des temps antérieurs: l'achèvement d'une action. A partir de ce postulat, on a supposé que les verbes perfectifs seraient les équivalents tchèques les plus fréquents des formes antérieures françaises,

ce qui a été confirmé par l'analyse de la partie pratique. En considérant tous nos résultats, on a constaté que la plupart des verbes décrivant les actions antérieures en français, sont exprimés par la forme perfective du verbe tchèque.

Les verbes imperfectifs sont utilisés seulement quand il s'agit des propositions dont la structure et le sens sont différents de ceux en français. Par exemple pour décrire une situation qui est la conséquence de l'action décrite par le verbe au temps relatif en français (pour le verbe *arriver* le tchèque peut utiliser la construction *être ici* qui est imperfective). Puis, il existe des verbes qui malgré leur caractère imperfectif sont utilisés pour les actions ponctuelles (le verbe *aller* qui est imperfectif mais son usage fréquent au lieu d'un verbe perfectif lui a déjà rattaché une valeur perfective).

Les indicateurs de temps avaient été présentés comme un autre moyen d'exprimer l'ordre chronologique des actions en cadre d'une phrase. Même si le nombre d'exemples n'était finalement pas si important que prévu, on peut retenir ceux où les adverbes de temps précisait la suite des actions dans la proposition tchèque. Le plus grand nombre de ces indicateurs a été constaté dans des expressions tchèques équivalentes au plus-que-parfait. Ceci est probablement provoqué par son usage fréquent qui peut entraîner des confusions lors de la traduction en tchèque. Il est donc nécessaire d'ajouter une forme du complément circonstanciel de temps pour pouvoir mieux comprendre la suite des actions dans une phrase.

Le dernier élément mentionné, le gérondif passé, ne figurait dans aucun exemple trouvé dans Intercorp, malgré sa capacité d'exprimer l'antériorité. Ceci est largement expliqué par son inutilisation dans la langue tchèque au vue de sa forme archaïque.

La partie pratique démontre que la langue tchèque ne suit pas des règles uniformes en exprimant l'antériorité. Dans la plupart des cas c'est le sens des expressions même qui rend compréhensible la suite des actions dans une phrase pour le lecteur.

En rédigeant ce mémoire, j'ai découvert que l'analyse comparative de certains domaines linguistiques peut être une discipline intéressante et compliquée en même temps. Même si le français et le tchèque utilisent pour une expression donnée des moyens grammaticaux ou lexicaux différents, ils arrivent à lui donner un sens commun. Il est vrai qu'on peut aborder des solutions ou des méthodes de traduction, mais on trouvera toujours des exceptions sans explication.

Bibliografie

DENIS D., SANCIER-CHATEAU, A.: Grammaire du français, Paris: Librairie générale française, 1994. ISBN 2-253-16005-9

GREVISSE, M., GOOSE, A.: Le bon usage: Grammaire française. Paris: De Boeck, Duculot, 2007. ISBN 978-2-8011-1404-9

HENDRICH, J., RADINA, O., TLÁSKAL, J.: Francouzská mluvnice. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-14022-X

HUBÁČEK, J., JANDOVÁ E., SVOBODOVÁ J.: Čeština pro učitele. Opava: OPTYS, 1996, ISBN 80-85819-41-4

KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z.: Příruční mluvnice češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4

KOLEKTIV AUTORŮ: Mluvnice češtiny. Tvarosloví (2. díl). Praha: Academia, 1986. ISBN 21-114-86

LEEMAN-BOUIX, D.: Grammaire du verbe français. Des formes au sens. Paris: Nathan, 2002. ISBN 2-09-191282-4

RIEGEL, M., PELLAT, J.-C., RIOUL, R.: Grammaire méthodique du français. Paris: Presses Universitaires de France, 1994, ISBN 2-13-053959-9

ŠTÍCHA, F., KOLEKTIV: Akademická gramatika spisovné češtiny. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9

TAIŠLOVÁ, J.: Mluvnice francouzštiny. Voznice: Nakladatelství Leda, 2002. ISBN 80-7335-004-1

WILMET, M.: Grammaire critique du français. Paris: Hachette, 1998. ISBN: 2-01145302-x

Elektronické zdroje

www.korpus.cz

www.prirucka.ujc.cas.cz

www.slovniky.lingea.cz/Francouzsko-cesky

www.treq.korpus.cz

Příloha

Následující příloha obsahuje tabulky uvádějící všechny vzorky zkoumané během korpusové analýzy v Intercorpu. Jelikož není kvůli délce možné uvést celé věty a souvětí, jejichž součástí tyto výrazy jsou, každý z nich je uveden v takovém rozsahu, aby bylo možné pochopit jeho význam nebo alespoň částečnou strukturu.

Zkoumaný vzorek pro čas plus-que-parfait

Sloveso finir

Francouzský výraz	Český překlad
<i>elle avait fini par se calmer</i>	<i>uklidnila se</i>
<i>j'avais presque fini d'attendre</i>	<i>už jsem skoro přestal čekat</i>
<i>elle avait fini</i>	<i>umřela</i>
<i>J'avais fini par la perdre</i>	<i>nakonec jsem ji ztratil</i>
<i>Je l'avais fini</i>	<i>už jsem ho dopsal</i>
<i>un des cuisiniers avait à peine fini de faire cuire</i>	<i>kuchař právě dopekl</i>
<i>quand l'aroseur avait fini</i>	<i>když kropič skončil</i>
<i>quand il avait fini de manger</i>	<i>když dojedl</i>
<i>Petit-Pouce avait finis sa cigarette</i>	<i>Petit-Pouce dokouřil</i>
<i>le gosse avait fini son carton</i>	<i>kluk vystřílel svůj terč</i>
<i>Quirrell avait fini par céder à ses menaces</i>	<i>Quirrell se zřejmě konečně vzdal</i>
<i>maintenant qu'il en avait fini avec ce dernier</i>	<i>ted', když už to bylo za ním</i>
<i>Harry, qui avait fini par jeter sa montre</i>	<i>Harry, který konečně odložil své rozbité hodinky</i>
<i>quand ils avaient fini par libérer Ole</i>	<i>když Oleho pustili</i>
<i>la jeune femme avait fini de compter</i>	<i>dívka zatím dopočítala</i>
<i>l'homme avait fini par se rendre à la messe</i>	<i>bečvář přišel konečně na mši</i>
<i>l'hetman, qui avait fini de crever</i>	<i>ataman tam dodělal</i>
<i>j'avais fini par me concentrer</i>	<i>já jsem se nakonec soustředil</i>
<i>les Belokaniens avaient fini par gagner</i>	<i>Belokanské nakonec zvítězily</i>
<i>quand il avait fini de se doucher</i>	<i>když se doprchoval</i>

Sloveso faire

Francouzský výraz	Český překlad
<i>ce sang, que Rieux avait fait jaillir</i>	<i>krev, která prve vystříkla</i>
<i>je l'avais fait réfléchir</i>	<i>přinutil jsem ho přemýšlet</i>
<i>l'enthousiasme dont il avait fait preuve</i>	<i>nadšeně</i>
<i>tu avais fait un lièvre</i>	<i>vařil jsi zajíce</i>
<i>comme ils l'avaient fait</i>	<i>tak jako</i>
<i>j'avais fait la cuisine</i>	<i>navarila jsem</i>
<i>ils l'avaient fait</i>	<i>dělali to</i>
<i>cet homme ne m'avait jamais rien fait</i>	<i>ten člověk mi nikdy neublížil</i>
<i>il avait fait un jour son apparition</i>	<i>objevil se jednoho dne</i>
<i>Zemanek avait fait des études de biologie</i>	<i>Zemánek studoval biologii</i>
<i>l'usage qui avait été fait</i>	<i>účel, k němuž bylo použito</i>
<i>Fred et George Weasley lui avaient fait cadeau</i>	<i>Fred a George Weasleyovi mu dali</i>
<i>il avait fait tout</i>	<i>udělal všechno</i>
<i>qu'est-ce que je t'avais fait?</i>	<i>co jsem ti udělala?</i>
<i>les cahiers de roman avaient fait place</i>	<i>románové sešity ustoupily</i>
<i>ce qu'il avait fait</i>	<i>co dělal</i>
<i>avait fait Polka</i>	<i>vykládal Polka</i>
<i>avait fait le gamin</i>	<i>řekl kluk</i>
<i>Líman avait fait</i>	<i>Líman řekl</i>
<i>le type qui avait fait faire</i>	<i>ten, kdo nechal udělat</i>

Sloveso prendre

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>la direction qu'il avait prise</i>	<i>kterým směrem se dalo</i>
<i>chat qui avait pris part à la séance</i>	<i>kocour, který vystupoval v představení</i>
<i>notre maison avait pris feu</i>	<i>už chytil i náš dům</i>
<i>je n'avais pas pris une telle cuite</i>	<i>takhle jsem se nezlila</i>
<i>si quelqu'un avait pris</i>	<i>jestliže někdo vzal</i>
<i>j'avais pris l'habitude</i>	<i>měla jsem ve zvyku</i>
<i>ça l'avait prise</i>	<i>popadlo ji to</i>
<i>un de ses professeurs avait mystérieusement pris une couleur bleu</i>	<i>jednomu učiteli zničehonic úplně zmodraly vlasy</i>
<i>l'Irlande avait pris le large en marquant dix nouveaux buts</i>	<i>Irsko dokázalo vstřelit</i>
<i>Dumbledore avait pris toutes les précautions</i>	<i>Brumbálova bezpečnostní opatření</i>
<i>la carte que j'avais prise à Harry Potter</i>	<i>plánek, který jsem Harrymu Potterovi sebral</i>
<i>Rogue avait pris place</i>	<i>Snape seděl</i>
<i>le langage avait pris une fonction</i>	<i>řeč nabyla funkce</i>
<i>Ondra avait pris</i>	<i>Ondra vzal</i>
<i>verre qui avait pris le chemin</i>	<i>sklenka prošla</i>
<i>j'avais pris le métro</i>	<i>jel jsem metrem</i>
<i>le grand amphithéâtre de l' université avait été pris d'assaut</i>	<i>velká univerzitní aula praskala ve švech</i>
<i>les fourmis avaient pris les odeurs</i>	<i>mravenci získali pachy</i>
<i>si ma femme n'avait pas pris le rendez- vous</i>	<i>kdyby mě žena nebyla objednala</i>
<i>j'avais pris le soin</i>	<i>zařídila jsem to</i>

Sloveso arriver

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>ce qui était arrivé au procureur</i>	<i>co se děje se správcem</i>
<i>elle en était arrivée</i>	<i>dospěla už tak daleko</i>
<i>c' était arrivé</i>	<i>taky se to stalo</i>
<i>depuis que j' étais arrivée</i>	<i>co jsem přijela</i>
<i>si les ouvriers n' étaient toujours pas arrivés</i>	<i>neobjeví- li se dělníci</i>
<i>l'homme était arrivé lui aussi jusqu' à la porte</i>	<i>a ve dveřích stál muž</i>
<i>elle était bien entendu arrivée en retard</i>	<i>přišla pochopitelně pozdě</i>
<i>ce qui lui était arrivé</i>	<i>co se to stalo</i>
<i>ce qui leur était arrivé</i>	<i>co se s nimi dělo</i>
<i>j' en étais arrivée à la conclusion</i>	<i>došla jsem k závěru</i>
<i>les Serpentard étaient arrivés</i>	<i>Zmijozelští dorazili</i>
<i>ils étaient arrivés</i>	<i>dostali se</i>
<i>nous étions arrivés</i>	<i>přijeli jsme</i>
<i>un malheur était arrivé</i>	<i>došlo k neštěstí</i>
<i>les premiers résultats du labo étaient arrivés</i>	<i>výsledky z laboroky přišly</i>
<i>si Phileas Fogg était arrivé</i>	<i>kdyby byl Phileas Fogg přijel</i>
<i>la cellulite qui n' était pas encore arrivée</i>	<i>celulitida, co tam nebyla</i>
<i>elles étaient arrivées à repousser</i>	<i>podářilo se jim odehnat</i>
<i>dès que Ray était arrivé</i>	<i>hned jak Ray přijel</i>
<i>celle avec laquelle il était arrivé</i>	<i>tou, co s ní přišel</i>

Sloveso partir

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>il était parti</i>	<i>Odjel</i>
<i>que j' étais parti</i>	<i>když jsem musel pryč</i>
<i>le Commandant en titre était parti</i>	<i>velitel odjel</i>
<i>quand la conversation tombait sur maman , alors qu' elle était déjà partie</i>	<i>když přišla řeč na mámu a že už je pryč</i>
<i>j' ai su par Saturnin que grand-père était parti</i>	<i>dozvěděl jsem se od Saturnina, že dědeček odešel</i>
<i>ils étaient déjà partis</i>	<i>byli už pryč</i>
<i>je me dis alors qu' elle n' était pas partie</i>	<i>tu mě napadlo, že neodešla</i>
<i>j' étais parti tout seul</i>	<i>šel jsem sám</i>
<i>il aurait pu jouer dans l' équipe d' Angleterre s' il n' était pas parti</i>	<i>ten mohl hrát za Anglii, kdyby se nevypravil</i>
<i>ils nous ont dit que tu étais parti</i>	<i>řekli nám, že jsi venku</i>
<i>il était parti</i>	<i>Šel</i>
<i>elle était partie avorter en tramway</i>	<i>odjela tramvají potratit</i>
<i>le mercelot était parti</i>	<i>podomník byl pryč</i>
<i>les oiseaux étaient partis</i>	<i>ptáci ulétli</i>
<i>comme j' étais bien parti</i>	<i>jak jsem byl v ráži</i>
<i>elle m' a raconté qu' ils étaient partis</i>	<i>byli prý s Jakubem na předsvatební cestě</i>
<i>la machine était partie du coin gauche de la pièce</i>	<i>stroj stál původně v jihovýchodním koutě laboratoře a teď spočíval na severovýchodní straně</i>
<i>je savais que sa femme et lui étaient partis</i>	<i>abych se ujistil, že jeho žena skutečně odjela s ním do Londýna a že dům řádně zamkli</i>
<i>tu étais déjà parti</i>	<i>už jsi byl pryč</i>

Zkoumaný vzorek pro čas passé antérieur

Sloveso finir

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>quand il eut fini</i>	<i>když skončil</i>
<i>elle eut bientôt fini le gâteau jusqu'à la dernière miette</i>	<i>hned ho měla v sobě</i>
<i>quand ils eurent fini d'installer la baraque</i>	<i>když stánek postavil</i>
<i>quand elle eut fini</i>	<i>když skončila</i>
<i>quand elle eut fini</i>	-
<i>quand Chvéik eut fini</i>	<i>když Švejk skončil</i>
<i>quand il eut fini de battre les tapis</i>	<i>když vyklepal koberce</i>
<i>lorsque j' eus fini</i>	<i>když jsem dopila</i>
<i>quand il eut fini de lire</i>	<i>když dočetl</i>
<i>quand il eut fini</i>	<i>když ho snědl</i>
<i>au bout de quelques minutes, elle eut donc fini de fabriquer quelque chose</i>	<i>za pár minut vyrobila panáka</i>
<i>quand le cadavre eut fini de résonner</i>	<i>když přestalo mrtvé tělo zvučet</i>
<i>lorsqu' il eut fini de s' habiller</i>	<i>když už byl oblečený</i>
<i>quand elle eut fini son histoire</i>	<i>když dokončila pohádku</i>
<i>quand il eut fini</i>	<i>když skončil</i>
<i>quand ils eurent fini</i>	<i>když skončili</i>
<i>quand elle eut fini</i>	-
<i>quand ils eurent fini</i>	-
<i>lorsque j' eus fini</i>	<i>když jsem skončil</i>
<i>quand il eut fini</i>	<i>po něm</i>

Sloveso faire

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>le médecin de service eut tôt fait de ramener au calme ces esprits inquiets et chagrins</i>	<i>lékaři brzy uklidnili vyšinuté pacienty</i>
<i>mais il eut tôt fait de se rendre compte qu'il tombait mal</i>	<i>už cestou poznal, že přišel nevhod</i>
<i>dès que Raoul, eut fait un signe</i>	<i>jakmile Raoul kývl</i>
<i>Bence eut tôt fait de nous dire</i>	<i>Bengt nám zkrátka sdělil</i>
<i>après que le jeune Otto Katz eut fait ce beau cadeau</i>	<i>když tedy mladý Otto Katz podělil</i>
<i>lorsqu' on eut fait feu</i>	<i>když ho vystřelili</i>
<i>K. eut vite fait de refermer la porte</i>	<i>K. rychle přibouchl dveře</i>
<i>après qu' il lui eut fait perdre son innocence</i>	<i>ztráta nevinnosti</i>
<i>l' affaire eut tôt fait de mûrir dans ma tête</i>	<i>měl jsem všechno rychle promyšleno</i>
<i>j' eus vite fait, bien entendu, de déchiffrer l' énigme</i>	<i>záhadu jsem samozřejmě rychle rozluštil</i>
<i>ainsi qu' eut fait un transparent faux col</i>	<i>jako by to udělal průhledný připínací límec</i>
<i>Pierrot eut tôt fait de s'ennuyer</i>	<i>Pierot se brzy začal nudit</i>
<i>Mateï eut vite fait de s' en apercevoir</i>	<i>Matěj jednoduše poznal</i>
<i>il eut tôt fait de deviner</i>	<i>rychle a správně odhadl</i>
<i>l' euphorie d'abord hésitante, mais qui eut tôt fait de s'imposer</i>	<i>malá, a potom stále se zvětšující euforie</i>
<i>il eut pourtant tôt fait de rencontrer</i>	<i>brzo se ale našli</i>
<i>Simon Hampl eut tôt fait d' improviser un souper d' apparat</i>	<i>Šimon Hampl honem přichystal slavnostní večeři</i>
<i>dès que Sam eut fait jaillir une étincelle</i>	<i>jakmile Sam vykřesal jiskru</i>
<i>aussitôt que Gandalf eut fait savoir</i>	<i>sotva Gandalf ohlásil</i>
<i>après que je leur eus fait des remontrances</i>	<i>když jsem jim zábavu překazil</i>

Sloveso prendre

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>dès que l'équipe des piliers eut pris une avance</i>	<i>jakmile skupina měla předstih</i>
<i>lorsque le secrétaire et les hommes d'escorte eurent pris leur place</i>	<i>když se tajemník a strážci vrátili na místo</i>
<i>quand elle y eut pris place</i>	<i>sotva stanula na pódiu</i>
<i>dès que j' eus pris la route</i>	<i>jakmile jsem vyjel</i>
<i>dès qu'il eut pris contact</i>	<i>jakmile se seznámil</i>
<i>quand Abélard eut pris conscience</i>	<i>když si Abélard uvědomil</i>
<i>lorsque la doctoresse eut pris congé</i>	<i>když vypustila</i>
<i>quand il eut pris l' initiative de confectionner et de placarder</i>	<i>když však o své újmě vyrobil a vyvěsil</i>
<i>mais quand j' eus pris cette décision</i>	<i>ale jakmile jsem to rozhodnutí učinil</i>
<i>quand tous eurent pris place</i>	<i>když všichni usedli</i>
<i>dès que Dudley et la tante Pétunia eurent pris la fuite</i>	<i>vyběhli i Dudley a teta Petunie</i>
<i>lorsque Madame Maxime eut pris place</i>	<i>když madame Maxime usedla</i>
<i>le vacarme eut pris fin</i>	<i>bouře odezněla</i>
<i>petits animaux comme eux y mouraient prématurément après qu' une ombre noire eut pris possession de leur corps</i>	<i>malé tvory tam už tolikrát připravil o život temný stín, který do nich vstoupil</i>
<i>quand ils m' eurent pris</i>	<i>když mě chytily</i>
<i>quand il lui eut pris le coude</i>	<i>a on ji chytil za loket</i>
<i>quand ils eurent pris quelque nourriture</i>	<i>když něco pojedli</i>
<i>après qu'il eut pris quelque nourriture</i>	<i>po jídle</i>
<i>aussitôt qu' il eut pris</i>	<i>přijal</i>
<i>sitôt qu' il en eut pris connaissance</i>	<i>jakmile se dozvěděl o jeho existenci</i>

Sloveso arriver

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>quand nous fûmes arrivés quelques rues plus loin</i>	<i>když jsme potom o několik ulic dál vylezli z auta</i>
<i>lorsque j' en fus arrivé à la dernière scène</i>	<i>ale když jsem došel k poslední scéně</i>
<i>quand nous fûmes arrivés à la hauteur du grand garage</i>	<i>když jsme dorazili na úroveň velké garáže</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés</i>	<i>když přišli nahoru</i>
<i>lorsqu' il fut arrivé au nom de Harry</i>	<i>u Harryho jména</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés dans le hall d'entrée</i>	<i>dokud nestáli ve vstupní síni</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés à destination</i>	<i>když dorazili ke správné místnosti</i>
<i>lorsque Harry fut arrivé au pied de l' escalier de marbre</i>	<i>když doběhl k mramorovému schodišti</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés dans la volière</i>	<i>když vcházeli do sovince</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés au milieu du couloir</i>	<i>když byli v polovině chodby</i>
<i>quand il fut arrivé devant la statue de Boris le Hagard</i>	<i>když dorazil k soše Borise Bezradného</i>
<i>lorsqu' il fut arrivé devant lui</i>	<i>když k němu došli</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés devant la porte</i>	<i>před jeho dveřmi</i>
<i>lorsqu' il fut arrivé au niveau des deux derniers piliers</i>	<i>když dorazil k posledním dvěma sloupům</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés dans son bureau</i>	<i>když dorazili do její pracovny</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés devant le portrait de la grosse dame</i>	<i>u Buclaté dámy</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés au carrefour</i>	<i>na křižovatce</i>
<i>quand ils furent arrivés tant bien que mal au bas du glacis</i>	<i>když se prodrali pod stráž</i>
<i>lorsque le papier choisi fut arrivé</i>	<i>jakmile přišel požadovaný papír</i>
<i>lorsqu' ils furent arrivés là</i>	<i>když došli na místo</i>

Sloveso partir

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>lorsqu' il fut parti</i>	<i>když byl pryč</i>
<i>quand il fut parti</i>	<i>když odjel</i>
<i>Chvéik fut parti</i>	<i>Švejk vyšel do tmy</i>
<i>lorsque Malefoy et ses amis furent partis</i>	<i>když pak odešel</i>
<i>lorsque son père fut parti</i>	<i>když otec odešel</i>
<i>dès qu'il fut parti</i>	<i>sotva kat odešel</i>
<i>quand le client fut parti</i>	<i>když zákazník odešel</i>
<i>après que l' homme qui n' était pas mongol fut parti</i>	<i>potom, co ten člověk, co nebyl Mongol, odešel</i>
<i>lorsque tout le monde fut parti</i>	<i>když všichni odešli</i>
<i>lorsque Berliac fut parti</i>	<i>když Berliac odešel</i>
<i>quand ils furent partis</i>	<i>když pak zmizeli</i>
<i>lorsqu'il fut parti</i>	<i>dokud neodešel</i>
<i>lorsque le dernier fut parti</i>	<i>šel si lehnout</i>
<i>bientôt ils furent partis</i>	<i>ujížděli do mlhy</i>
<i>quand le juge fut parti ,</i>	<i>když soudce odešel</i>
<i>quand son mari fut parti</i>	<i>když byl muž pryč</i>
<i>lorsque le convoyeur fut parti réveiller</i>	<i>když závodčí budil</i>

Zkoumaný vzorek pro čas futur antérieur

Sloveso finir

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>quand j' aurai fini mes études</i>	<i>až skončím svá studia</i>
<i>j' aurai jamais fini d' en rougir</i>	<i>jakživ se za to nepřestanu stydět</i>
<i>quand ils auront fini</i>	<i>až ti dva skončí</i>
<i>tu auras fini</i>	<i>až budeš hotov</i>
<i>quand on en aura fini avec lui</i>	<i>než odsud odjede</i>
<i>quand on en aura fini avec cette guerre</i>	<i>po válce</i>
<i>si on s' y prend comme ça on n' en aura jamais fini avec cette liquidation</i>	<i>takhle tu likvidaci nikdy neuděláme</i>
<i>quand tu auras fini de faire le pantin</i>	<i>až přestaneš dělat šaška</i>
<i>plus vite nous commençons , plus vite nous en aurons fini</i>	<i>čím dřív začneme, tím dříve také skončíme</i>
<i>lorsqu' il aura fini par avoir ma peau</i>	<i>až se mu podaří mě dostat</i>
<i>surtout, ne lui parle pas de son patron sinon, tu n' en auras jamais fini</i>	<i>hlavně si dej pozor, aby nezačal o svém šéfovi</i>
<i>quand vous aurez fini</i>	<i>až s tím budete hotov</i>
<i>orsque nous aurons fini de dîner</i>	<i>až bude po večeři</i>
<i>quand j' en aurai fini avec lui</i>	<i>až to s ním skončím</i>
<i>u en auras fini avec la terre</i>	<i>navždy dáš sbohem zemi</i>
<i>il aura fini par imaginer a réponse</i>	<i>asi už pochopil, co dostane za odpověď</i>
<i>quand son épouse aura fini de grandir</i>	<i>až mu choť dospěje</i>
<i>quand vous aurez fini de souper</i>	<i>až se navečeříte</i>
<i>quand vous aurez fini de fouiller cette ville</i>	<i>ale až skončíte s prohledáváním města</i>
<i>quand vous aurez fini</i>	<i>po práci</i>

Sloveso faire

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>Antoine n' aura fait que placer de l' argent dans ton affaire</i>	<i>Antoine tak jenom umístí svůj kapitál do tvého obchodu</i>
<i>vous n' aurez fait qu' obéir à vos parents</i>	<i>neděláte nic jiného, než že posloucháte rodiče</i>
<i>ils auront vite fait de tirer ça au clair</i>	<i>však oni tu záhadu brzy rozluští</i>
<i>j' aurai fait ce qu' il faut</i>	<i>udělám, co je třeba</i>
<i>nous aurons fait notre devoir</i>	<i>udělaly jsme své</i>
<i>j' aurai fait tout mon possible</i>	<i>udělám, co půjde</i>
<i>j' aurai plus vite fait d' orchestrer ma musique</i>	<i>instrumentaci zvládnou mnohem dřív</i>
<i>tu m' auras tout fait</i>	<i>to jsi ze mě udělala ty</i>
<i>j' aurai fait encore plus de progrès</i>	<i>učiním ještě větší pokrok</i>
<i>il aura fait un écart</i>	<i>Véro zřejmě zahnul</i>
<i>j' aurai vite fait fortune</i>	<i>vzápětí zbohatnu</i>
<i>je vous aurai fait rendre gorge</i>	<i>splácete nad výdělkem</i>
<i>quand l'Apocalypse aura fait son oeuvre</i>	<i>až jednou apokalypsa dokoná své dílo</i>
<i>mais, si c'est lui qui vous perfore, vous aurez fait un beau coup</i>	<i>Ale co když provrtá on vás?</i>
<i>vous aurez fait beaucoup</i>	<i>udělal jste mnoho</i>
<i>ce que vous aurez fait</i>	<i>co jste udělali</i>
<i>quand Gimli aura fait chauffer de l' eau</i>	<i>až bude mít Gimli horkou vodu</i>
<i>aux bûcherons qu' auront fait place nette</i>	<i>dřevorubcům, který vyčistějí terén</i>
<i>aussitôt qu' ils auront fait faire nos canons</i>	<i>jakmile se vypořádají s veškerou naší artilérií</i>
<i>j' aurai tout fait, tout mon possible</i>	<i>udělám všechno, co budu moct</i>

Sloveso prendre

Francouzský výraz	Český překlad
<i>quand tu auras pris encore une dizaine de kilos</i>	<i>až ztloustneš ještě o deset kilo</i>
<i>il aura pris des risques</i>	<i>Riskoval</i>
<i>l' épouvantard qui aura pris l' apparence du professeur Rogue</i>	<i>profesor bubák Snape</i>
<i>vous aurez pris l' apparence de Crabbe et de Goyle</i>	<i>až se z vás stanou Crabbe a Goyle</i>
<i>quand l' Assistance publique m' aura pris en charge</i>	<i>až si mě sociální péče vezme na starost</i>
<i>lorsque le tournoi aura pris fin</i>	<i>až tenhle turnaj skončí</i>
<i>quand on aura pris le Polynectar</i>	<i>až vypijeme Mnoholicný lektvar</i>
<i>dès que tu l' auras pris dans tes bras</i>	<i>jakmile ho chytneš do náruče</i>
<i>que je sois assuré que Gandalf sache le chemin que nous aurons pris</i>	<i>takže se Gandalf dozví, kudy jsme se vydali</i>

Sloveso arriver

Francouzský výraz	Český překlad
<i>quand je serai arrivé à rendre parfaitement le tableau</i>	<i>až se mi podaří dokonale vyjádřit obraz</i>
<i>on sera arrivés dans dix minutes</i>	<i>za deset minut jsme doma</i>
<i>dès qu' Hugo sera arrivé</i>	<i>jen co přijde Hugo</i>
<i>lorsque nous serons arrivés de l'autre côté</i>	<i>až vyjdeme</i>
<i>on sera arrivés « avant » j' espère</i>	<i>doufám, že tam budeme, ještě než to na ně " přijde "</i>
<i>qu'il ne nous sera rien arrivé</i>	<i>že se nám nic nestane</i>
<i>quand nous serons arrivés à České Budejovice</i>	<i>až přijedeme do Budějovic</i>
<i>montez les escaliers, quand il n' y aura plus de marches, vous serez arrivés</i>	<i>tady po těch schodech, Artur, a až úplně nahoru</i>
<i>au moins, quand on sera arrivés à Poudlard , je pourrai éviter d' avoir Percy sur le dos</i>	<i>alespoň se už v Bradavicích Percyho konečně zbavím</i>
<i>quand nous serons arrivés à la maison</i>	-
<i>quand tu seras arrivé</i>	<i>až přijedeš</i>
<i>dès que nous serons arrivés</i>	<i>jakmile přijedeme</i>
<i>les Européens et les Américains seront arrivés à la sagesse</i>	<i>až se snad Evropa s Amerikou vyvinou do smířlivé moudrosti</i>
<i>l' office des fêtes sera arrivé</i>	-

Sloveso partir

Francouzský výraz	Český ekvivalent
<i>il sera parti au Danube</i>	<i>zmizel by v Dunaji</i>
<i>quand Hitler sera parti</i>	<i>až bude Hitler pryč</i>
<i>Croyez-vous que le voleur sera parti avec lui à pied?</i>	<i>Vážně si myslíte, že ho odtud zloděj odvedl pěšky?</i>
<i>quand nous serons partis</i>	<i>až odejdeme</i>
<i>Il sera parti déjeuner</i>	<i>asi se šel nasnídat</i>
<i>quand nous serons partis</i>	<i>až pojedeme</i>
<i>tout sera parti</i>	<i>bude po všem</i>
<i>quand il sera parti</i>	<i>až bude pryč</i>
<i>nous serons partis</i>	<i>budeme pryč</i>